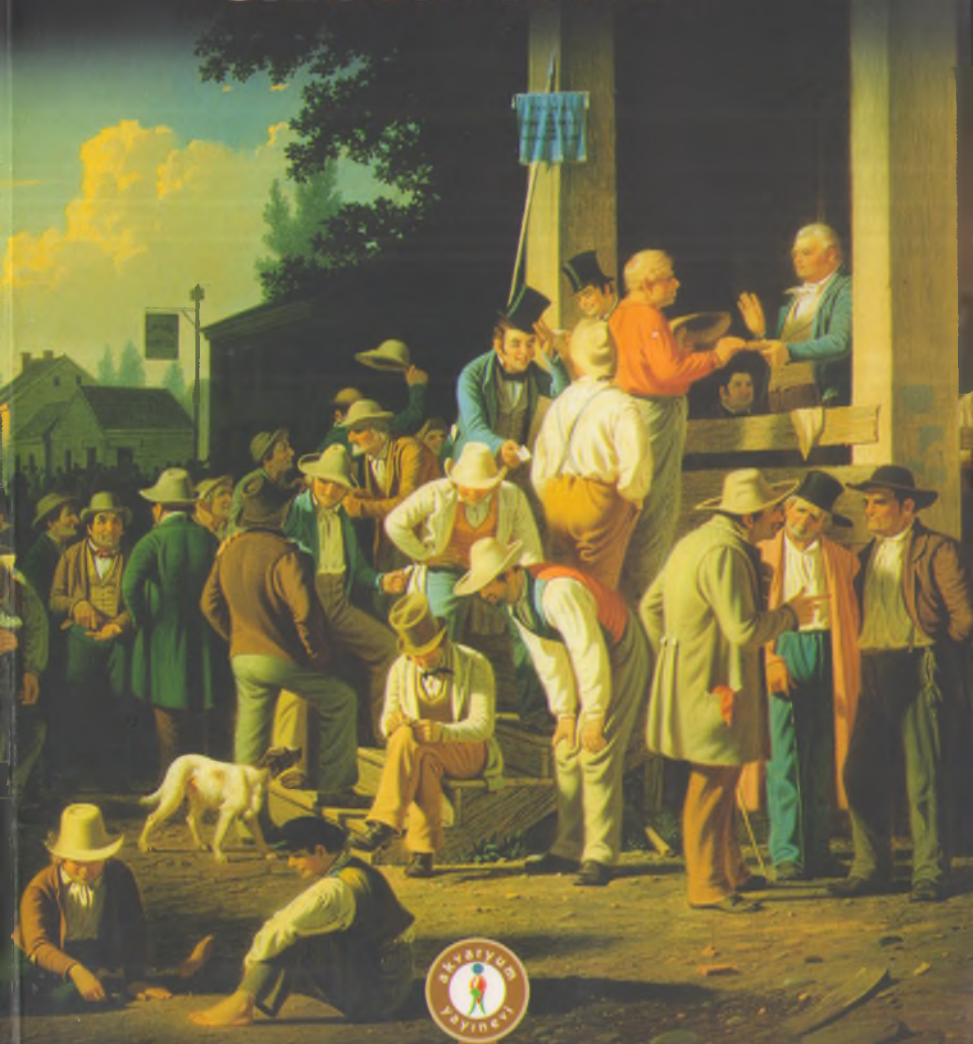

Akvaryum Dünya Klasikleri / Roman

BEYAZ ZAMBAKLAR ÜLKESİNDE

GRIGORY PETROV

Grigory Petrov

Beyaz Zambaklar Ülkesinde

Akvaryum Dünya Klasikleri

Çeviri

Sevil İnan Sönmez

Editör

Erdal Çakıcıoğlu

Grafik Tasarım

Zeynep Güleç

Basım Yeri

Eflatun Matbaası - 0212 278 28 03

İstanbul

7. Baskı: 2010

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Sertifika Numarası: 10851

GENEL DAĞITIM : BİRLEŞİK BASIM Paz. San. Tic. Ltd. Şti.
Yeşilce Mah. Aytekin Sok. Nu.: 46 Kağıthane / İSTANBUL
Tel.: (0212) 279 56 26 (Pbx) Faks: (0212) 278 66 14
www.birlesikbasim.com.tr

Grigory Petroo

Beyaz Zambaklar Ülkesinde

GRIGORY PETROV

1868'de, Yamburg'da yoksul bir ailenin çocuğu olarak dünyaya geldi. Çocukluđundan itibaren, insanların daha güzel bir hayat yaşamaları için ne yapabileceğinin hayallerini kurdu. Dinî ilimlere ilgisi nedeniyle, papaz oldu. Halka vaazlar verdi. 1900 yıllarına gelindiğinde, artık ünlü bir papazdı. İlk eseri de "İncil Yaşamın Deđerindedir" oldu. Bu eseri, Çince ve Japoncaya çevrildi. Petrov, bu eseriyle dünya çapında bir üne kavuştu. Ama bu denli yükseliş, kilisenin önde gelenlerini rahatsız etti. 1907'de papazlıktan ayrıldı. Edebî ve felsefi çalışmalara ağırlık verdi. Konuşmalarını ve derslerini ihmal etmeden her gün yazı yazdı.

Uzun süre Finlandiya'da kalan yazar, "Beyaz Zambaklar Ülkesinde" adlı eserinde, küçük ve geri kalmış bir sömürü ülkesi olan Finlandiya'nın kısa süre içinde, eğitim ve kültür hamlesiy-le nasıl kalkındığını anlatır. Bu kitap, ülkesini ilerletmek arzunu taşıyan milletlere, bu uğurda nasıl çalışılacağını, neler yapılması gerektiğini gösteren önemli bir eserdir.

Grigory Petrov, bu kararlı ve coşkulu hayatın ardından 19 Haziran 1925'te tedavi için gittiği Paris'te öldü.

❦ TARİH VE DEĞİŞEN NESİL ❧

Yıllar önce, Moskova Devlet Tiyatrosu'nun duvarlarında, temelden çatıya kadar büyük çatlakların meydana geldiğinin farkına varılmış. Bu çatlaklar, bütün binanın yıkılıp içinekilere ve çevresine zarar verme tehlikesini ortaya çıkarmış.

Mühendisler, bu çatlakları araştırmak için binanın birkaç yerindeki temeli açtıklarında, artık çürümeye ve çökmeye yüz tutmuş bu binanın temellerinin ahşaptan yapıldığını görmüşler.

Bina yapılırken zemin sağlam olmadığı için, temele kalın tahta kazıklar çakılmış ve kalın taş duvarları da bu kazıkların üzerine örmüşler.

Bu da gösteriyor ki, o zamanki anlayışa göre bu temelin yeterince sağlam olduğunu düşünmüşler. Gerçekten de tiyatro binası, bu temellere rağmen uzun yıllar dayanmış. Fakat aradan yıllar geçtikçe yeraltındaki kalın ahşap direkler çürüdüğünden, temelde kayma başlamış ve sonuç olarak binanın duvarlarında çatlaklar meydana gelmiş.

Çatlakları gören mühendisler, tehlikeye karşı ne yapmak gerektiğini düşünmeye başlamışlar. Binayı yıkmak yerine, önce köşelerden bağlayarak temelleri açmışlar. Çürüyen tahta kazıkların yerine, sağlam granit taşları yerleştirerek temeli baştan sona yenilemişler. Böylece Devlet Tiyatrosu'nun eski binası, sağlam temeller üzerinde durmaya başlamış. Mühendislerin bu doğru uygulaması sonucunda, tiyatro binası hâlâ sağlam ve tehlikesiz bir durumdadır.

Devletlerin tarihi ve milletlerin hayatı da, Moskova'daki Devlet Tiyatrosu binasına benzer. Devlet düzeninin eski temelleri,

Grigory Petrov

milletleri yönetmenin eski şekilleri, o zamanlar için her ne kadar yeterli görülmüşse de bu temeller, bu eski yönetim tarzları, artık zayıf ve yetersizdir.

Ünlü bir atasözü vardır: "Yeni toplumlar, kendileriyle birlikte yeni şarkılar getirir." Her geçen gün insan nesli değişiyor, yenileniyor. Her nesil kendisiyle birlikte yeni kavramlar, arzu ve istekler getiriyor.

Yeni nesillere artık eskimiş, gerçekten zamanı geçmiş yönetim tarzları zorla uygulanamaz.

Yeni nesillere daha yeni, daha akla uygun, daha adaletli, daha sağlam temellere dayanan yönetim tarzlarının uygulanması gerekir. Akli başında yöneticilere sahip ülkelerde, artık bu işler böyle yapılmıyor. Bu memleketlerde, sarsıntı ve yıkıntılara meydan vermeden, halkın yönetimi için daha çok bilgi ve düşünce isteyen, daha adaletli yollara başvuruluyor.

Kimi ülkelerdeyse devlet adamları, halkın yönetim ve eğitiminin yavaş yavaş düzeltilmesi gerektiğini anlamıyor veya anlamak istemiyor.

Devlet yapısının duvarları da zamanla yıpranıyor, ötesinde berisinde çatlaklar meydana geliyor. Fakat gittikçe derinleşen ve genişleyen bu çatlaklara önem verilmiyor.

Bundan dolayı, dıştan sağlam ve güçlü görünen devlet kuruluşlarının çatlamasına, hatta yıkılmasına asla şaşırılmamalı. Eski İran yıkıldı. Eski Osmanlı Devleti, eski Avusturya İmparatorluğu yıkıldı. Koca Rusya devrildi. Bismarkların ve Wilhelmilerin Almanya'sı da yıkılıp gitti. Bir zamanlar, zalim bir hükümdarın sarayının duvarlarında ateşle yazılmış kelimeler görülmüş: "Mane tekel fares!"

Bu sözcükleri hiç kimse anlayamamış. Kimsenin içinden çıkamadığı bu sözleri Bilge Danyal, şöyle yorumlamış:

"Bu ateşten yazılar, korkunç bir şeyin olacağını haber veriyor. Artık eski devlet, yaşama gücünü kaybetmiştir. Devlet

Beyaz Zambaklar Ülkesinde

yıkılmaya mahkûmdur ve bundan kaçınılması imkânsızdır.”

Eski Roma imparatorluğu, Alba Dükası'nın İspanya saltanatı, XV. Loui'nin Fransa hükümdarlığı, Romanofların Rusya'sı, Hohenzollernlerin Almanya'sı, Habsburgların Avusturya'sı aynı korkunç sona uğradı. Tarih, onlar için de gereken hükmü verdi: Mane tekel fares!

Bütün bunları, ciddi bir şekilde düşünmeliyiz! Böcek tırtılları gibi kendi önemsiz ve kişisel işlerimizin, dertlerimizin çamurları içinde kıvrınmamalıyız. Bunun yerine, devletin temellerinin yenileştirilmesini ve milletin bundan sonra alacağı eğitimin şekillerini düşünmeliyiz!

Tarih, bazı milletlerin, bazı devletlerin korkunç sonlarını yazdığı gibi, diğer bazı devlet ve milletlerin, gelişme ve ilerlemelerini yazmak için de parlak sayfalar açmaktadır.

Tarih, insan kitlelerini hayvan sürüsü olmaktan ya da çalışkan bir karınca yuvası (Ameisenvolker) şeklinden çıkararak, uygun ve mutlu bir hayat oluşturan milyonlarca sanatkâra çevirmenin yollarını, devlet yaşamının nasıl güçlendirileceğini, halkın nasıl eğitileceğini gösteren bir bilimdir.

80 TOLSTOY VE CARLYL 88

Milletçe korkunç krizler geçiren ya da tamamen perişan olan bazı devletler olduğu gibi, hayatlarını güzel bir şekilde düzene koyan milletler de vardır. Bu her iki örnek yalnız devlet adamları, milletvekilleri, bakanlar için önemli olmayıp milletin her ferdi de yakından ilgilendiren meseleler olmalıdır.

İster kafayla, ister kolla çalışanlar; bütün erkekler, kadınlar, ihtiyarlar, gençler, şehirliler, köylüler, hep bu konuları düşünmelidirler.

Milletlerin yükseliş ve gerilemesi, devletlerin güç ve zayıflığı; yalnız yöneticilerinin ehliyet ve iktidarından ya da dirayetsizliğinden ileri gelmez. Yöneticiler, iyi veya kötü, kahraman veya zalim olsunlar, onlar kendi milletlerinin birer aynasıdır. Onlar, millî ruhun birer kopyasıdır. Onlar, halkın içinden doğmuştur. Bir toplum nasılsa, yöneticileri de onlar gibidir. İşte bundan dolayıdır ki, öteden beri: “Her millet layık olduğu yönetime ve yöneticilere sahip olur.” denilmiştir. Maalesef çok iyi anlaşılmayan bu gerçeği biraz daha açıklamak için, eskiden beri tartışılan felsefi ve tarihî bir konu üzerinde durmama izin veriniz. Mesele şudur:

Milletin tarihini kim yaratır? Devletin ve bütün insanlığın hayatındaki en büyük olaylar, kimler tarafından yönetilir? Ayrı ayrı fertler tarafından mı? Yani tek başına bazı büyük adamlar, büyük İngiliz düşünürü Carlyl’in dediği gibi, kahramanlar tarafından mı? Yoksa, bütün millet fertlerinin gayreti ve halk ruhunun gerilimi sayesinde mi?

Beyaz Zambaklar Ülkesinde

Carlyl, birinci şıkka taraftar olmuş ve bunu ispat etmiştir. İkinci şikkı ise, Lev Tolstoy savunmuştur.

Carlyl, "Kahramanlar ve Tarihte Kahramanlıklar" adlı eserinde, kahramanlar mezhebini (Culte) ve kahramanlar kültürünü anlatıyor. Carlyl'a göre; millet, cansız bir kil tabakası gibidir. Eğer bir sanatçının elne geçmezse, sonsuza kadar şekilsiz ve hareketsiz kalır. Fakat Sezar, Napoleon, Büyüt Petro, Sokrat, Hz. Muhammed gibi bir sanatçı, bir büyük adam, bir kahraman, bir peygamber çıkıp da bu kili eline alacak olursa, ona istediği şekli verebilir.

Cengiz Han, Asya'nın steplerinden milyonlarca insan topladı. Çin'i, Hindistan'ı, İran'ı, Eski Rusya'yı yönetimi altına aldı. Peter Amiyenski, Kudüs'ü Müslümanların elinden almak için bütün Katolik Avrupa'yı ayaklandırdı. Martin Luther, reform yaptı. Neronlar, Kaligulalar eski Roma'yı batırdılar. Bismarkların ve Hohenzollernlerin politikası, Almanya'yı korkunç sarsıntılara attı.

Kısaca: Carlyl'ın fikrine göre, milletlerin ve hatta bütün insanlığın tarihini yapanlar, manen kuvvetli olanlar, zekâ ve yetenek sahibi bireylerdir. Yani, kahramanlardır. İşte Ramsesler, Romülüsler, Themistokler, Lutherler, Bismarklar ve diğerleri, hep bu tür kişilerdir.

Lev Tolstoy ise tamamıyla bunun tersini savunuyor ve diyor ki:

"Hayatı oluşturan, olayların yönünü belirleyen, bunlara karakter ve rengini veren, tek başına şahıslar, Napoleonlar değil, halkın kendisidir."

Diğer taraftan, Thomas Carlyl de şöyle diyor: "Halk, yerde yatan ve yürüyen bir saman gibidir. Büyük adamlar, yani kahramanlarsa gökten düşen, samanı tutuşturan, halkı canlandıran ve harekete getiren bir şimşek gibidir."

Lev Tolstoy, başka bir örnek vererek diyor ki:

"Düşünün ki, denizlerde büyük, pek büyük bir gemi hareket ediyor. Hareket sırasında geminin önünde sular bir şerit hâlinde

Grigory Petrov

kaçıyor. Bu su şeridinin gemiyi sürüklediğini kim iddia edebilir? Açıktır ki, bu su akımını vapurun kendisi yapıyor, kendi önünde kovalıyor. Güç, vapurun kendisindedir. Akan sularse bunun ne-ticesidir.

İşte böyle diyor Tolstoy: “Bir millette hareket gücü ortaya çıkıp yürüyünce, o millet kendiliğinden harekete geliyor. Kendi hayatını, kendi isteklerini ifade eden bir kimseyi, kendi arasın-dan kılavuz olarak seçiyor.”

“Savaş ve Barış” romanının yazarı olan Lev Tolstoy, eğer Thomas Carlyl’in kahramanı -şimşek- karşılaştırmasını kabul et-miş olsaydı, şöyle derdi:

“Evet, büyük adam bir kahramandır, bir şimşektir. Fakat halk kütlesi, ne kil tabâkası, ne de saman yığınıdır. O şimşeği mey-dana getiren, milletin kendisidir. Ne zaman bir bulut veya birçok bulut, elektrikle doymuş hâle gelirse; şimşek kendiliğinden orta-ya çıkar. Eğer bulutta elektrik yoksa hiçbir zaman şimşek mey-dana gelemes. Yalnız, bulut rutubetli bir buhar hâlinde toplanır. Milletler de böyledir. Eğer bir millet, büyüklük ve kahramanlık özelliklerine sahipse, ondan şimşekler doğar; milletin arasından kahramanlar çıkar. Eğer halk, soğuk ve rutubetli bir buhar yığın-tısından ibaretse hiçbir kuvvet ondan şimşek çıkaramaz.”

Bu iki teori, ilk bakışta birbirlerine zıt ve uymaz görünüyor. “Tolstoy mu haklı, yoksa Carlyl mi?” Fakat Carlyl ile Tolstoy’un görüşleri arasındaki bu zıtlık, dış görünüştedir. Gerçekte Carlyl ile Tolstoy, birbirine karşı değildir. Bunlar, birbirlerini tamamlar. Carlyl haklıdır. Tolstoy da haklıdır. Bunlar, paranın iki yüzü gibidir. Her biri, bir gerçeğin iki yarısından biridir.

Kahraman, halkı heyecanlandırır ve alevlendirir. Fakat onu milletinden aldığı ateş ve heyecanla yakar.

Mesela bir merceği ele alalım. Mercek öyle yapılmıştır ki, belli bir alana dağılmış güneş ışıklarını bir noktada toplar. Binler-ce ışının bir yere toplanmasından parlak bir nokta meydana

Beyaz Zambaklar Ülkesinde

gelir. Bu kuvvetli nokta, odun, kâğıt, saman gibi şeyleri yakar; taşı, camı ve demiri ısıtır.

Milletin her büyük adamı da bir merceğe benzer. O, kendi şahsında milletin güçlerini ve iyi niteliklerini toplar. Bununla milyonlarca insanın ruhunu tutuşturur. Fakat hava bulutlu olur, güneşin ışıklarından yoksun kalırsa, o zaman, hiçbir mercek kar taneceğini eritmeye, su damlacığını bile ısıtmaya güç yetiremez.

İsviçre peyniri, yalnız yüksek dağlarda otlayan ineklerin sütünden elde edilir. Çeşitli zamanlarda ve milletlerde yetişen adamlar da böyledir. Onlar, çiçek açmaya başlayan bir milletin güzel kokularıdır.

Napoleon, barışsever Çin'de değil, Fransa'da yetişmiştir. İngiltere, Darwin'i yetiştirmiş, o da, "War of Life" denilen "Yaşam Kavgası" kuramını ortaya atmıştır. Rusya ise "karşı koymakla" havarisi olan Tolstoy'u yetiştirmiştir. Bunun aksi görülmemiştir.

İşte, her zaman ve her yerde bu iş böyledir. Almanya'yı I. Dünya Savaşı'na sokan, İkinci Wilhelm değildir. Fakat Almanların savaşı ve zorba ruhu, Bismarklarda bir ifade aracı bulmuştur. Eski Roma'yı Nero'lar, Karakalalar ve Komodlar yıkmamıştır. Her şeyde ihtiras sahibi olan İspanya, Loyola'yı, Almanya, Krupp'u yetiştirmiştir.

Her millet, yönetim makinesinin başına ya güçlü ya da önemsiz adamları geçirir. Bunlardan birinin iş başına gelmesi, milletin manevi düzeyine ve durumuna bağlıdır.

Millete toplanmış iyi bir şey var mı, yok mu, veyahut toplanıyor mu? Milletın akılı, milletin isteği, milletin vicdanı olgunlaşıyor mu veya çürüyor, zehirleniyor mu? Aşağı ve hatta sefil bir hayat içinde yok olup gidiyor mu?

Burada, her birimizin hayatının karakteri ve çalışma tarzımız söz konusu oluyor. Biz, kendi memleketimizde ne yapıyoruz? Milletimizin kaderinde nasıl bir rol oynuyoruz?

Grigory Petrov

Güney denizlerinde, beş on mercan adası vardır. Mercanlar, basbayağı kireçleşmiş yığınlardır.

Küçük polipler, kendi vücutlarından birtakım salgılar çıkarırlar ki, bunların farkına varılmaz. Fakat bu salgıların birikmesi sonucu, birçok adacık meydana gelir. Hatta bu adalarda insanlar bile kalabilir.

Diğer taraftan güney ülkelerinde, birtakım küçük karıncalar yetişir ki bunlar, üredikleri yerlerdeki insanlar için tam bir felaket olur. O alanda bulunan evleri ve içindeki mobilyaları yerler. İnsanlar, bu karıncaların ortaya çıktığı yerlerden taşınmak zorunda kalır. Şimdi bir de kendi yurdumuzun durumunu düşünelim.

“Memleket içindeki çalışmalarımız, hangi çeşittendir? Yapmaya mı, yoksa yıkmaya mı yönelmiştir?”

Memleketin refah ve mutluluğunun, milletin gurur ve onurunun, halkın isteğine bağlı olduğuna parlak bir örnek olmak üzere küçük ve fakir bir ülkeyi gösterebiliriz: Burası, iki milyon kadar nüfusu bulunan Finlandiya'dır.

Avrupa'nın kuzeyinde bulunan Finlandiya, sert bir iklime sahiptir. Havası, çoğu zaman sislidir. İllbaharda da don olayları görülür. Ağustostan itibaren soğuklar başlar. Arazi de kötüdür. Ülkenin birçok yeri çıplak granit kayalarla kaplıdır. Diğer yerleriyse alçak ve bataklıktır. Memlekette, maden adına hemen hiçbir şey yoktur.

Tarım, güçlkle yapılır. Halkı da hiçbir zaman tam anlamıyla bağımsız olmamıştır. Kimi zaman bir komşusunun, kimi zaman da diğer bir komşusunun yönetiminde kalmıştır.

Finler, kendilerine Suom ve çok sevdikleri ülkelerine de “bataklık arazi” anlamına gelen Suomi derler.

20 SUOMI'NİN GEÇMİŞİ 21

Farklı zamanlarda Finlandiya'yı ziyaret edip değişik bölgelerinde yaşadım. Büyük şehirlerde, göller ve ormanlar arasındaki ücra köylerde bulundum. Finlerin günlük çalışmalarını, yortu günlerindeki oyun ve eğlencelerini gözlemledim. Sonuçta, bu milletin müziğini, edebiyatını, resmini, tiyatrosunu ve mimarisini ayrı ayrı inceledim. İçtenlikle itiraf etmeliyim ki, şaşkınlığım gittikçe arttı. Finlandiya'ya yaptığım her yeni yolculuk sırasında, yabancılara karşı dıştan asık yüzlü görünen ama inadına çalışkan olan kuzeyin bu küçük ve sessiz milletini, daha çok takdir etmeye başladım.

Fin milletinin hayatında, başlıca iki şeyin anlatılması gereklidir. Birincisi, Rus ihtilaline, yani 1917'ye kadar Finlerin bağımsız hayat yaşamamış olmaları; ikincisi de bu milletin tek ve sivrilmiş büyük adamlar yetiştirmemesidir. Finlerin sahip olduğu büyük kültür ve medeniyet, sadece millet fertlerinin çalışmalarının bir ürünüdür.

Finlandiya, İsveç'e bitişiktir. Finler, 1811'e kadar İsveç'in yönetimi altında bulunmuştur. O zamanlar, İsveçlilerin Finlere yaklaşımı, Avusturyalıların Voyvodina ve Bosna - Hersek'teki Sırp'lara yaklaşımı gibiydi.

Bütün devlet ve yönetim güçleri, ticaret, fabrikalar, okullar ve hatta kiliseler, İsveçlilerin kontrolündeydi. Bütün yönetici memurlar, yargıçlar, subaylar, rahipler ve öğretmenler, İsveçlilerden seçilirdi. İsveçliler, Finlileri daha aşağı bir ırktan sayarlardı.

Finler İsveçlilerle yasalara göre aynı siyasi haklara sahip olsalar da düşünce, ekonomi yönlerinden geri bırakılmışlardı.

Grigory Petrov

Bu tutum, Finlerin kültür yönünden gelişimini ve ilerlemesini olumsuz yönde etkilemişti. 18. yüzyılın sonlarına, hatta 1840 yılına kadar, Fin kültürü havasız bir odada yetişen çiçek gibi zayıf ve soluk kalmıştı. Öyle ki, o zamanlar Finler, biraz okuma ve yazmadan öte bir şey bilmiyorlardı.

1808'de, Rusya'yla İsveç arasında yapılan savaşta, Rus Çarı I. Aleksandr, Finlandiya'nın yarısını aldıktan sonra, Finlerin Borgo şehrinde bir "seyim", yani Fin Millet Meclisini toplamış ve bütün Suomların temsilcilerinden oluşan meclise:

"Bundan sonra da İsveçlilerin yönetimi altında mı kalmak istersiniz, yoksa memleketin iç işlerinde bağımsız olması şartıyla Rus yönetimine mi geçmek istersiniz?" diye sormuş ve bir karara varmalarını istemişti.

Yapılan görüşmeler sonucunda Fin milletinin temsilcileri, Rusya'ya katılmayı kabul etmişler. Bunun üzerine Çar I. Aleksandr, Finlerin İsveç yönetimi zamanından kalma anayasalarına uyacağına yemin etmiş.

Finlandiya'nın Rusya'ya katılması, her iki millet için de yararlı olmuştu. Aslında Findandiya, yoksul bir ülkedir. Hindistan ve Mısır, İngiltere için ekonomik olarak önemliyken Finlandiya ve Rusya arasında böyle bir durum söz konusu değildir. Rusya, Finlandiya'yı aldıktan sonra, hiçbir ekonomik gelir elde edememiştir. Fakat bu ülkenin kendilerine katılması, başka bir yönden Rusların işine gelmiştir.

Asıl sorun, Finlandiya sınırının, Rusya'nın başkenti Petersburg'a yakın olmasıydı. Trenle dört saatlik yolculuktan sonra, Finlandiya sınırından Petrograd'a ulaşıyordu. Herhangi bir ulusla meydana gelecek bir savaş sırasında, başkentini tehdit etmesi olasılığı vardı. Rusya, başkenti tehlikeden korumak için, Finlandiya topraklarını işgal etmeyi uygun görmüştü.

Diğer yönden, iç işlerinin yönetilmesinde bağımsız hâle gelen Finler, kendilerine özgü kültür ve uygarlığı ilerletme imkânına sahip oldular.

Beyaz Zambaklar Ülkesinde

Rus işgalinden sonra da İsveç halkının büyük bir kısmı, Finlandiya'da kalmayı tercih etti. Fakat bunlar, artık ülkenin eski sahipleri ve hâkimleri değildi. Bu unsurlar da yeni vatan saydıkları Finlandiya'nın kültürel yönden gelişmesi için, büyük bir çaba göstermeye başladılar.

İlk zamanlarda, ülkenin kültür yönünden ilerlemesi için çalışanlar, sınırlı sayıdaydı. Bu sırada, Finlerin aydın sayılabilecek öğretmen, rahip ve gençlerinin miktarı, parmakla sayılabilecek kadar azdı. Fakat bu durum, aydınların güçlerinin yok olmasına değil, tam tersine artmasına imkân hazırladı.

☞ BİR HALKIN HAYATINI DEĞİŞTİREN KAHRAMAN ☜

Çar I. Aleksandr'ın zamanında, Fin kültürünü geliştirmek isteyenlerin başına, Snelman adında biri geçti. Bu kişinin hayatı ve çalışmaları hakkında size biraz bilgi vereyim:

12 Mayıs 1806'da Stokholm'da doğan Yohan Vilhelm Snelman, 4 Temmuz 1881'de Danskarbi'de öldü. Döneminin büyük bir bilgini, filozofu ve tanınmış bir siyasetçisiydi. Fakat Snelman'ın asıl ünü, Fin kültürünü ortaya çıkaran halk öğretmeni olmasıyla ortaya çıktı. Snelman ve arkadaşları, halk öğretmeni unvanıyla didinerek bataklık ülkesi Finlandiya'yı, Beyaz Zambaklar Ülkesi'ne çevirdiler.

Bu büyük Finlandiyalı, hayatı boyunca: "Finlandiya, her zaman Rusya ve İsveç tarafından işgal edilmek tehlikesiyle karşı karşıyadır. Güçlü komşularına karşı direnebilmesi için, kültür bakımından onlardan daha yüksek olması gerekir." gerçeğini, yurttaşlarının beynine yerleştirmeye çalışmıştır.

Çıkardığı "Sayma" adlı gazetede vatandaşlarına: "Ne zaman küçük milletimiz, kendi büyük komşularından daha yüksek bir uygarlığa kavuşursa, o zaman tehlike ortadan kalkar." sözlerini sürekli tekrar ederdi.

Finler, uzun yıllar ulusal kültürlerinin gelişmesi için çalışmış ve bugün, Avrupa'nın birçok ülkesinden daha yüksek bir refah düzeyine ulaşmışlardır. Bunun sonucu olarak da Rusya ve İsveç'in yanı başında, bağımsızlıklarını kaybetmek tehlikesinden kurtulmuşlardır.

Snelman, yeni yeni oluşan Fin aydınlarının en güzel örneğiydi. Birkaç genç öğretmen, papaz, avukat ve memurla birlikte,

Beyaz Zambaklar Ülkesinde

halk kitleleri arasında eğitim ve öğretimin yayılması amacıyla, âdeta bir Haçlı seferi ilan etmişti. Bu aydın kişiler, topluma şunları söylüyorlardı:

“Aydın olmak, modaaya uygun elbise, şapka ve kolalı gömlek giymek değildir. Aydın kesim, bir milletin beyni gibidir. Millet sizi iyi bir öğrenim gördükten sonra, bir maaşa konasınız, akşamları kahvelerde iskambil veya domino masasının başına geçip eğlenesiniz diye okutmamıştır.

Bunu böyle yapanlar, gerçek aydın değildir. Bunu yapanlar, aydınların küflenmiş olanlarıdır.

Okumuşların hepsi ulusal zekâyı geliştirmek, ulusal vicdanı uyandırmak, ulusal iradeyi güçlendirmek zorundadır. Köylülere, işçilere ve kasaba halkının alt tabakasına nasıl daha iyi yaşayabileceklerini öğretin!

Millete hayatın değerini anlamayı ve korumayı öğretin. Bizim çorak vatanımızda da her köylü ve işçinin yaşadığı hayattan daha rahat, daha sağlıklı, daha güzel bir hayat yaşayabileceğini anlatın.

Millete nasıl çalışması gerektiğini öğretin. Ucuz ve gösterişsiz olmakla beraber, daha iyi yerleşim yerlerinin nasıl yapılabileceğini gösterin. Kendilerinin ve çocuklarının sağlıklarını nasıl koruyacaklarını bildirin. Mutlu bir aile yaşamının nasıl kurulabileceğini, erkeğin kadına ve kadının erkeğe nasıl davranacağını, çocukların nasıl eğitileceğini öğretin.

Milleti, her işi zamanında yapmaya, disiplin ve düzen içinde çalışmaya alıştırmak. Kendinin ve başkalarının kişilik haklarına saygılı olmayı öğretin.

Bütün bu işlerde, millete örnek olun. Kendi aranızda ve halkla ilişkilerinizde, halkın eğiticisi olun. Bütün Suomi'yi büyük bir aile sayın. Bütün ülkeye o gözle bakın ve unutmayın ki en fakir kömürçü, kantarcı ve hizmetçi dul kadın da dâhil, hepsi Fin milletin bireyi, sizin kardeşinizdir.

Grigory Petrov

Toplumunu eğiterek tarihî bir geçmişe dayanan milletlerin arasına sokmak ,sizin görevinizdir.

Unutmayın ki milletin kaba, cahil, sarhoş, hasta, sefil olmas. sizin eksikliğinizi, sizin suçunuzdur.”

İşte bu beş on Fin öğretmeni; memura, doktora, aydınlara böyle sesleniyor, yazılarında bunları dile getiriyorlardı. Bu gönüllüler arasında ateşli çalışmalarlarıyla en çok dikkat çeken, Snelman'dı. Kışın “ski” denilen kızak ayakkabılarıyla, ilkbahar ve yazdaysa kayakla ve bazen de yaya olarak Finlandiya'yı bir uçtan öteki uca kadar dolaşip halkı aydınlattı. Ülkenin değişik yerlerinde; genç, yaşlı, zeki kişilere rastlayınca, onlarla sohbet etmeye girişti, kitap verdi, adreslerini alıp onlarla yazıştı.

Snelman, her gittiği yerde birkaç konuyu ele alıp onları dinleyenlerin gözünde canlandırır. Çoğu zaman şöyle derdi:

“Bütün ülkeyi sulamak için bir, iki, üç dere yetmez. En tenha kulübeler bile göl, pınar veya dere gibi bir su kaynağına muhtaçtır. Milletin manevi susuzluğu da bunun gibidir. Her tarafta, milletin doyusuya içebileceği canlı pınarlar bulunmalıdır.”

Snelman, rastladığı zeki kimseleri uyandırır, bilinçlerini açmak için onlarla yazıştırdı. Yazdığı mektuplarda kimini suçlar, kimine öğüt verir, onlara yeni görevler verirdi.

Bir yere gittiğinde, çevresine eğitim arkadaşlarını toplayarak onlarla sohbet ederdi:

“Bakın, kenevirden ip, urgan örüyorlar. Önce çok ince kenevir liflerini alıp ince ipler büküyorlar. Bunların birkaçını birlikte büküp kalın ip yapıyorlar. Birkaç kalın ipi de bükerek büyük gemilerinin bağlandığı urganları meydana getiriyorlar. Bizim işimiz de buna benzer. Aydınların dağınık güçlerini bir araya toplayarak, iki milyonluk milletimiz için büyük bir güç meydana getirmeliyiz.”

Yaz tatillerinde, çevredeki öğretmenleri bir yere toplayarak, iki üç haftalık seminerler düzenlerdi. Bu seminerlere, yüzden

Beyaz Zambaklar Ülkesinde

lızla öğretmen katılırdı. İlk zamanlar, seminerlere istekli olarak katılanların sayısı azdı. Ülkenin ücra yerlerinde, bütün kış yorgun dlişen öğretmenler, aslında mesleklerinden de memnun değillerdi. Seminerlere zorla katılırlardı. Hatta bazıları: “Aman, bu seminerler de nereden çıktı başımıza! Öğretmenlere seminer vermek kimin aklına geldi?” diye sızlanırlardı.

Snelman, bunların hepsini bilir ama böyle düşünenlere kızmazdı. Tatil seminerlerinde, öğretmenlere şöyle seslenirdi:

“Dostlarım! Görevinizin ne kadar zor olduğunu biliyorum. Çok uzak yerlerde ne kadar ağır şartlarda çalıştığınızı ve çabanızın milletçe yeterince takdir edilmediğini de biliyorum. Ekonomik durumunuzun kötü olmasını da anlıyorum. Fakat ne yapalım? Asla aklınızdan çıkarmayın ki biz, halkımızı uyandırmak için tuttuğumuz büyük işin henüz başındayız. Yeni eğitim ordusunun öncüleriyiz. Halkın bilgisizliğiyle mücadele ederken, ağır yüklerin altına girmek zorundayız. Fedakârlık yapacak, içimizden kurbanlar vereceğiz. Davamız için bunlar gerekli, hatta kaçınılmazdır. Sizi, bu yolda fedakârlığa çağırıyorum. Hatta yalnız kendini feda etmeye hazır olanlara çağrıda bulunuyorum. Kusura bakmayın ama açıkça söyleyeceğim: Her meslekte olduğu gibi, öğretmenler arasında da öğretmenlik mesleğine yabancı çok kimse vardır. Bunlar zanaatçı bile değildir, öğretmenliği küçük gören gündelikçilerdir. Böyle kişilere, dostça bir öğüdüm var: gidip ticaretle uğraşsınlar, sekreter olsunlar. Ruh ve gönül işi yapacak insanların görev yapması gereken yerlere onlar değil, başkaları gelsin. Ülkemizin en büyük bilgeleri, size beşer altışar konferans vermeyi kabul etti. Onların bilgilerinden yararlanın. Okullarınıza döndüğünüzde, siz de kendi öğrencilerinize bilim aşkını ve sevgisinin aşılayın!”

Öğretmenlerin birçoğu Snelman'ın sözlerinden aşka gelerek, cehalete karşı mücadelede onun yardımcısı oldu. Çoğu, onun gösterdiği yolda yürümeye başladı. Bunların her biri, bir zaman

Grigory Petrov

sonra ülkede büyük bir kültür gücü oluşturdu. Kısa sürede ülkenin her tarafında, kendini milletine adanmış yüzlerce Snelman ortaya çıktı.

Fakat Snelman, sevgili Suomi'nin uyandırılmasını, yalnız öğretmenlerden bekleyemezdi. Memurların, doktorların, tüccarların bir toplantı yapacağını haber alsı hemen koşardı:

“Halkınızı unutmayın! Hepiniz, halkın arasından yetiştiniz. Şimdi ne yapıyorsunuz? Aydın olmayan kardeşlerinizden kaçıyor musunuz, yoksa halkın yanlışlarını düzeltmek için yollar mı düşünüyorsunuz? Halk kitlelerini uyandırmak ve kültür yönünden yükseltmek için neler yapıyorsunuz?” diyerek onları da ülkenin gelişimi için çalışmaya yönlendirirdi.

30 KİLİSE VE HALK

Snelman, halkın her kesimini bilinçlendirmeye devam ediyordu. Bir konuşmasında da papazlara seslendi:

"Sayın rahipler, kilise papazları! Düşmanınız değil, kilisenin bir evladı olarak, sizden rica ediyorum. Halkın gerçek rahipleri olun. Din adamlığının kilise memurluğu demek olmadığını bilin. Papaz, memur değildir. Ödeviniz, genel ve özel dinî törenleri öylesine yerine getirmekle ibaret değildir. İse Peygamber, her şeyden önce halka temiz, iyi, doğru bir hayat öğretmiş, insanların vicdanını harekete geçirmişti. Onların birbirini sevmelerini öğütlemiş, iyilik yapmalarını söylemiştir. Canlı vaaz ile halkın arasında karışın. Dinleyenleri uyutan kitap diliyle konuşmayın. Hz. İsa, Suomi'mize gelmiş olsaydı, halkımıza nasıl hitap ederdi, halka nasıl davranırdı, diye düşünüp siz de öyle hitap edin.

Ey rahipler, iki milyonluk Fin halkı adına gözyaşlarıyla size valarıyorum. Skolastiğin kalın tabakalarını din üzerinden atın. Açık, diri, hayatın içinden bir din anlayışı verin halka. İncil'in öğrettiği biçimde yaşama ihtiyacını hem gençlerde hem de ihtiyarlarda uyandırın."

Finlandiya'nın başkenti Helsingfors'ta halk arasında dinî düşüncenin azalması, kiliseye karşı ilgisizlik ve din adamlarına saygısızlık konulu bir piskoposlar toplantısı düzenlenmiş, Snelman toplantıda bir konuşma yapmak için izin istemiş. Piskoposlar hemen karşı çıkmışlardı:

"Bu bir piskopos toplantısı, ruhban sınıfından olmayan kimseye burada yer yoktur. Hem Snelman gibi kiliseyle bağıntısı olmayan biri, kilisenin yüksek temsilcilerine ne söyleyebilir?" Snelman onlara bir mektup gönderdi:

Grigory Petrov

“Sizlere bir şeyler öğretmek niyetinde değilim. Ben, sizin kocaman ve zengin kiliselerinizin neden soğuk olduğunu söylemek istiyorum. Siz halkın dinden, kiliseden soğuduğunu kabul ediyorsunuz bense size bunun nasıl olduğunu anlatmak istiyorum. Beni halkın sesi olarak dinleyin! Siz beni toplantıya sokmak istemiyorsunuz ama bir hastayı dinlemeden onu tedavi etmek mümkün müdür?”

Snelman bu mektuptan sonra toplantıya çağrıldı ve şöyle konuştu:

“Sizi suçlamak, foyanızı meydana çıkarmak değil niyetim. Ben olmasam da din adamlarını suçlayacaklar çoktur. Ben papazları suçlamıyorum. Kendimi, toplumu, bütün halkı suçluyorum. Papazlar gökten inmez, rüzgârla denizden gelmez. Din adamlarımızın eti bizim etimizden, kemiği de bizim kemiğimize dendir. İyi ya da kötü, din adamlarımız bizdendir. İşte bu yüzden, din adamlarını şiddetle eleştirenleri dinlerken onları suçlayanlara şunları sorarım:

“Peki, bizde tüccarlar çok mu vicdanlıdır? Aşçımız, dülgerimiz, marangozumuz, demircimiz çok mu namusludur? Hangi meslek sahibi kendi durumundan daha yüksek bir düzey gösterir? Avukatlarımıza, parlamento üyelerimize, gazetecilerimize kendi toprağının tuzu, biberi diyebilir misiniz? O hâlde ne istiyorsunuz? Daha kendi içinizden, domuzlara bile namuslu çoban bulamazken, kilisede değerli papaz yok diye niye şaşırıyorsunuz?”

İşte bu yüzden, ben buraya sizi suçlamaya gelmedim. Doktorların yanına bir hasta gibi geldim. Size şunları söylemeye geldim: Halk kabadır, katı yüreklidir, tembeldir, açgözlüdür. Halkın hiç kimseye, hiçbir şeye saygısı yoktur. Halk kimseye inanmıyor. Herkese, her şeye şüphe ile bakmaktadır. Hani, burada dine yer var mı? Nasıl bir din olabilir burada? Halk arasında bazı eski kilise töreleri bulunduğu gibi, boş inançların kalıntıları da vardır.

Beyaz Zambaklar Ülkesinde

Ama tüm bunlardan ötürü halkı suçlamak mümkün müdür? Dinden halka, kim, nerede, ne zaman ve nasıl söz etmiştir? Hz. İsa ile havarileri halk arasına karışır, halkı arayıp bulur, halka saatlerce Tanrı'dan, sevgiden söz ederlerdi. Sade ve açık konuşur, ruhları fethederlerdi. Binlerce kişi İsa'nın peşinden gider, çölde Yohanna'yı arardı... Şimdi ise, büyük yortularda bile kiliseler bir çöl kadar ıssız! Halk hutbe ve vaazlardan kaçıyor. Neden? Çünkü vaizler, ölü sözlerle konuşuyor, bu sözler halkın ne aklına, ne de gönlüne dokunuyor. Felakete nasıl, neyle yardım edebileceğini düşünün. Bu, sizin işiniz, sizin ödevinizdir!

Size, halkın manevi olarak ağır hasta olduğunu söylüyorum. Halk, fena hâlde hastadır. Halkın dinî düşüncesinin zayıflaması, sadece kilisenin sorunu değildir. Bu, devlet için de bir tehlikedir. Kitlelerin dinsizliği, belki de halkın en tehlikeli hastalığıdır. Tanrı'ya inanmayan bir gönlün yoksulluğu, ruhen hiçliği seçmesidir. Dinsizlik, halkta kutsal olan her şeyi yok eder. Bunun sonucu, yaşamın hayvanca sürdürülmesi, vicdansızlığın, kaba egoizmin, yağmacılığın, ahlak düşkünlüğünün alıp başını gitmesidir.

Siz kilise yöneticilerine derim ki: Tanrı'nın, halkın gönlündeki yeri küçülmektedir. Bundan daha korkunç ne olabilir? Kendinize, Tanrı'ya, ulusunuza karşı açık yürekli olmak isterseniz, suçluları başka yerde aramayın. Bilimi, felsefeyi ya da aydınları suçlamayın. Bütün din ve mezheplerin ikiyüzlüleri, her zaman her yerde bunu böyle yapmış ve yapmaktadır. Kendinizi eleştirin, kendinizi tedavi edin. Halkı nasıl eğiteceğinizi kendiniz öğrenin. Tanrı'yı önce kendiniz arayıp bulun. Ondan sonra da halka iyi doğru bir yaşam yolu gösterin.

Tekrar ediyorum, gönülde Tanrı sevgisi olmadan halka kuruluş yoktur. Onun için konuşmamı siz kilise piskoposlarından yardım istemekle bitireceğim. Halkı kurtarın! Dinin ölü simgeleğini değil, gönüllere Tanrı'nın canlı duygusunu verin!"

Snelman, sözünü bitirince kurultayı selamladı.

Konuşması, herkesi etkilemiş, öfkelenen bazılarına yüksek sesle nefret duygularını dile getirmişlerdi:

“Küstahlık bu! Yüzsüzlük! Kiliseye hakaret!”

Ötekiler, susuyordu. Ancak susmaları, Snelman'ın söylediklerinin doğruluğunu kabul etme anlamını taşıyordu. Onlar geçmiş ütançla anıyor, geleceği de bir çeşit sevinçle karşılıyorlardı.

Kurultayın en yaşlı piskoposlarından biri, Snelman'ın okuduğu okulda yıllar önce papazlık yapmış olan adam, ayağa kalkarak ona yaklaştı ve Snelman'ı alnından öperek:

“Teşekkür ederim.” dedi. “Eski papaz öğretmenini sevindirdin. Gözlerim halkımın kurtuluş sabahını gördüğü için seviniyorum. Tanrı, büyük davanda yardımcın olsun!”

Kimi piskoposlar kurultaydan sonra kendi piskoposluk bölgelerindeki papazları toplayıp kilisede vaaz işinin nasıl canlandırılacağını, genel olarak din adamlarının halka nasıl yaklaşması gerektiğini uzun uzadıya tartışıp görüştüler. Birçok yerde, papazlar kendi aralarında toplantılar yapıp hep birlikte İncil okudular onun büyük gerçeklerinin anlamını daha derinden incelediler. Giderek toplantılarına diğer insanları da çekmeye başladılar. Halkle yeni bir dille, yeni konular, yeni sorunlar üzerinde konuşuyor, gençleri ayrı, çocukları ayrı topluyorlardı.

Çağrıda buldukları halk yığınları, kımıldayıp iyiliğe yönelmişti. Birçoğunun ruhunda bir sıcaklık olmuş, kalpleri daha bir yumuşamıştı.

Snelman'la dostları bu gelişmelere seviniyor, şöyle diyorlardı: “Alayımız büyüyor. Halk eğitimi işinde yeni, belki de en değerli destekçileri kazandık.”

İDEAL EĞİTİM MEMURLARI

Finlandiya'nın Rusya'ya katılması şartlarında yer alan bir maddenin gereği olarak, Finlandiya için 1816'da bir anayasa hazırlandı. Bununla; Seym'e, yani millet meclisine, yeni birtakım haklar veriliyordu. Çar I. Aleksandr, yayınladığı bildirisinde, Rusya'nın yönetiminde bulunan bu ülkeye tanıdığı anayasaya, kendinin ve yerine geçeceklerin her zaman uyacağına, bir defa daha söz veriyordu.

Millet meclisinin açılması dolayısıyla, genel bir memur kongresi toplandı. Bu kongreye Snelman da katılarak söz aldı ve İsveçliler zamanından başlayarak Finlandiya'daki devlet memurluğunun geçmişini anlattı. Snelman bu kongrede:

“İsveçliler çok namuslu, mutlu, çok güzel, çok akıllı ve uygar insanlardır. Ben, İsveçlileri severim. Bunların arasında, çok değerli dostlarım var. İsveç'in her alanda başarılı olmasını gönülden isterim. Ama aynı zamanda, bizim kendi kaderine terk edilmiş yoksul ülkemiz, İsveç egemenliğinden kurtulduğu için çok memnunum. Ben asıl, milletimin İsveç'ten değil, İsveç memurlarından kurtuluşundan mutluluk duyuyorum.

Finlandiya'daki İsveç memurları hem Finlandiya hem de İsveç için birer belaydı.

İsveçlilerin kendi ülkelerindeki memurları çalışkan, akıllı, terbiyeli kişilerdir. Maalesef buradakiler öyle değildi. İsveç devleti de birçok devletin yaptığı yanlışa düşüyordu. En iyi memurlarını merkeze, en güzel yerlere atıyor, uzaklara ve taşraya ise yetersiz memurları gönderiyordu.

Her millette olduğu gibi, bazı kibar ve zengin İsveç ailelerinde de tembel, yeteneksiz, işe yaramayan, sarhoş gençler

yetişiyordu. Bütün okullardan kovulmuş, hiçbir memuriyete kabul edilmemiş, ticaret yapamamış, kendi başına bir iş tutamamış; aslında çalışmak istemeyen bu gençler, ailelerin paralarını har vurup harman savurduktan sonra, ana babaları, hükümet dairelerindeki sözlerinin geçmesinden yararlanarak, kendilerine yük olan bu elinden iş gelmez çocuklarını Finlandiya'ya memur olarak gönderirlerdi.

Bu şekilde, ülkemize gelmiş olan bin, hatta iki bin İsveç memurdan ne beklenebileceğini düşünebilirsiniz! Çoğu ortaokulun ikinci ve üçüncü sınıfından çıkan bu yalancı, cahil ve ahlaksız memurlar, vakitlerinin çoğunu dairelerinde ve bürolarında değil, barlarda ve eğlence yerlerinde geçirirlerdi.

Bu memurlar çalışmak istemez, aslında çalışmak istese de çalışmayı bilmezlerdi. İşten anlamıyorlardı. Görevlerine karşı sorumsuz olan bu kişiler, halka karşı gururlu ve kibirliydi. Mesaiye geç gelip erken giderlerdi. Görev saatlerinde kahve, sigara içer, gazete okur, arkadaşlarıyla sohbet eder veya tartışırlardı.

Bir iş için kendilerine gelenleri, saatlerce bekletirlerdi. Sekreterler, bekleyen insanlarımıza:

“Müdür bey meşgul. Toplantı var, bekleyin!” diye bağırırlardı. İnsanlar bekler, dağlırdı. Beklemeye dayanamayanlar, sonunda gözleri uykusuzluktan kızarmış, tüylerini kabartmış hindi gibi mağrur başkanın huzuruna çıkarılırdı. Daha isteğini, sorununu açıklamaya başlarken, müdür sözünü keserek:

— Bugün meşgulüm, yarın gel, derdi.

Zavallı vatandaşımız:

— Fakat rica ederim, ben uzak yerden geldim, diyecek olunca müdür:

— Eh, yarın dedik ya! Anlamıyor musun, diyerek onu azarlardı.

Zor durumda kalan vatandaşımız:

— Fakat benim param yok. Fazla bekleyemem, demesi üzerine müdür:

— Size yarın dedik! Haydi dışarı, diye sözünü keserek onu dışarı çıkarırdı.

Daha sonra memur dairesinden çıkar, bir eğlence yerine gider; pahalı şaraplar, su gibi akmaya başlar; etrafına kadınları toplardı. Böyle yaşamak için, çok paraya ihtiyaç vardı. İşte bu nedenle önemli devlet meseleleri, bu batakhanelerde çözülürdü. Bunların hikâyesini dinleyen insanlarımızı, büyük bir korku alır, kendi aralarında fısıldaşırlardı:

— Bu adamı Stokholm'dan buraya nasıl göndermişler? Bu durum, hep böyle devam edecek mi?

Halk, ağlıyor, inliyor, şikâyet ediyor, kızıyor, nefret ediyor ve:

— Mademki devletin memurları böyle yapıyorlar, niçin biz de ele geçen fırsatı kaçıralım, diyordu.”

Snelman, konuşmasını şöyle sürdürüyordu:

“Ne mutlu ki, artık memurlar bu durumda değil. Yavaş yavaş her daireye Fin memurlarımızı yerleştiriyoruz. Onlar yeterli olmadığındaaysa ülkemize yerleşen İsveçlilerin iyilerini seçiyoruz. Memur olduğunuz yerde, göreviniz başında daha ilk günden itibaren, yeni uygulamaları deneyin. Eski yönetim şeklini bırakın. Tamamen yeni yöntemleri alın. Bu eski, hastalıklı yönetim şeklinin, devlet dairelerinde hiçbir izi kalmasın! Halkımız, memurların kendilerinin hizmetinde olduğunu anlasın. Bir iş için size gelenlere, size acı veren sineklere bakıyormuş gibi bakmayın. İlinizden geldiğince halkın işini kolaylaştırın. Herkese güler yüzlü olun. Eğer bir vatandaşın arzusu yerine gelmiyor ve istediği yapılmıyorsa; bu, sizin o işi yapmak istemediğinizden değil, o işin yasa ve yönetmenliklere uymadığı için yapılamadığını millet anlasın.

Memurların da, halkı eğitme konusunda, öğretmenlerden geri kalmayacağını iyice anlamalısınız.”

Bu sözlerin ardından Snelman, alaycı bir gülüşle:

“Bilir misiniz, kanunsuzluğun büyük öğretmenleri kimlerdir?” diye sordu, dinleyicilere.

Grigory Petrov

Bu soruya, kendisi Őu cevabı verdi:

“Bunlar, memurların ta kendisidir. Kanunu uygulamakla görevli olanlardır. Halka, kanunlara boyun eğmemenin yollarını memurlar ęretir. İŞte bunun için, yeni Finlandiya Devleti adına, kanun adamları olan sizlerden, millete, yasalara saygılı olma ahlakını vermenizi rica ediyorum! İçtenlikle halkta, adalet duygusunu canlandırın.”

Bu konuşma, Snelman'ın ilk ve son konuşması değildi. Gittiği yerlerde, fırsat buldukça memurlara bu dŐncelerini anlattı. Sonunda, halkın memurlara karşı güveni arttı ve memurlara saygılı davranmaya başladılar.

Bir iki kuşak sonra, büsbütün yeni bir Fin memur sınıfı ortaya ıktı. Memurlar, bilgi, anlayıŐ ve ahlak yönünden geliŐerek bütün dünyaya örnek oldular. Şimdi Finlandiya halkı, devlet memurlarının varlığıyla gurur duymaktadır.

❧ KIŞLADAN HALK OKULUNA ❧

Finlandiya'nın İsveç yönetiminde bulunduğu zamanlarda, Finlerin bir anayasası ve "Seym" denilen bir millet meclisi vardı. Kendilerine özgü posta teşkilatları ve paraları da vardı. Sınırlı bir askerî güce de sahiplerdi.

Finliler, Rus yönetimine geçtikten sonra da bunları korudular. İsveçliler yönetime hâkim olduğunda, bütün bu kuruluşların başında İsveçli memurlar bulunurdu. Finliler, İsveç kültürünün yaşaması için canlı bir aracı sayılırdı.

Finlandiya, Rus yönetimine geçtikten sonra Finliler, bu kurum ve kuruluşları kurtarmak ve ülkelerine sahip olmak için mücadeleye başladılar. İlk, orta ve yüksek okullardaki İsveçli öğretmenlerin yerine Fin öğretmenlerini yerleştirmekle işe başladılar. Bunun ardından kendi uluslarından yargıç, doktor ve memur yetiştirmeye koyuldular.

Küçük Fin ordusu da millîleşmeye başladı. İsveçliler zamanında, askerlerin çoğu Finlerden oluşuyordu. Fakat komuta kademeleri İsveçlilerin elindeydi.

İsveçliler, kahraman bir millettir. Reform zamanında Gustov Adolf ve Büyük Petro zamanında XII. Şarl, İsveç ordusunun ününü bütün Avrupa'ya duyurmuştu. Ancak o zaman, İsveçlilerin askerî gücü aristokratların elindeydi. Ülkede askerler soyundan gelen özel bir sınıf ortaya çıkmıştı. Bu sınıftan olanlar, diğer sınıflara (memurlara, tüccarlara ve bütün aydınlara) tepeden bakardı. Ordudaki halk çocukları olan erler, şiddetli bir disiplin altında tutulurdu.

Subaylar, görevdeyken eğitim, geçit töreni ve kışla yaşamından başka şeyle ilgilenmez; görevden arta kalan zamanlarını

içki içerek, iskambil oynayarak ya da dans ederek geçirirdi. Çoğunun eğitimi de eksikti. Okuldan çıktıktan sonra hiçbir şey okumazlardı. Herhangi bir idealleri yoktu. Yalnız kılıçlarını şıkırdatarak hava atmayı bilirlerdi. Paralarını boşa harcar, hep şık üniformayla dolaşırlardı. Dans etmekte ustaydılar. Çoğu, içki ve kumar bağımlısıydı. Askerlere kötü davranır, hakaret ederlerdi. “Kışla öküzleri” dedikleri askerlere, iyi gözle bakmazlardı.

Snelman başta olmak üzere, genç Finlandiyalı aydınlar, orduya da gereken önemi verdiler. Özellikle ordudaki askerlerin öğretim ve eğitimiyle ilgilenip askeriyeyi iyi duruma getirdiler. Sonuçta liselerdeki en seçkin öğrenciler, hatta üniversite öğrencileri, eğitimlerini tamamladıktan sonra askerî okullara gidip orduya katılmaya başladı. Orduda bir yandan askerlik görevlerini yaparlarken bir yandan da bilimsel incelemelerine devam ettiler. Ordu içindeki bu gençlerin en iyi tercümanı, Snelman’dı. Hem katıldığı toplantılarda hem de yazdığı yazılarda, şu düşünceleri dile getirirdi:

“Görünüşte uygarlığın zirvesinde olan uluslar bile hayatlarını barış ve huzur içinde geçirmek için gereken yüksek uygarlık derecesine henüz varmamışlardır. Kin ve vahşet, insanlar arasında hâlâ yaşamaktadır. Bu dalgalara karşı duvar gibi göğüs geren insanlar kendilerini savunurlarken, ister istemez, kan dökülen taşkınlıklar oluyor. Vatan savunması için erlerinin canını ortaya koyan bir ordu, şüphesiz ki çok değerlidir. Yüzü ülke sınırlarına dönük bir hâlde görevine devam eden ordu, arkasındaki halkın huzurunu ve çalışma özgürlüğünü sağlamış olur.”

Snelman, ordu hakkında: “Ordu, dini için kendini adanmış fedakâr yolcu gibidir. Biz, asker değiliz, vatan savunması için meydana getirilen bu canlı kale duvarlarının önemini hakkıyla anlayamıyoruz. Bu canlı kale duvarının yapılışında kullanılan her zerre, her bir kum tanesi, canlı birer insandır ve bu kum taneciklerinden her biri, gerekirse bizim hayatımızı kurtarmak için ölmeye

hazırdır. Sokakta, dükkânda veya kahvede subaylarla karşılaşınca, onlara: 'Aziz kardeşlerim! Siz benim ve bizim kurtuluşumuz için bu ağır işi üstünüze almışsınız. Tanrı yardımcınız olsun!' diyeceğim gelir.

Kışladaki her askerinin canlı birer elmas olduğunu düşünün. Bu kadar değerli varlıklardan binlercesi her yıl bir yere toplanıp uzun zaman çalıştırılıyor. Ülkesi için çalışan bu değerli varlıkları, bu canlı elmasları çizik veya kırık olarak yerine göndermek, çok üzüntü duyulacak bir durumdur" derdi.

Snelman'ın mesajını alıp onun yolunda giden genç Fin subayları, şöyle konuşuyorlardı artık:

"Bizim millî ordumuz, yeni olmalıdır. Ruhça, alışkanlıkları yönünden ve askerî hizmetlerinin sonuçları bakımından yeni olmalıdır. Er, kışlada beslenen bir sığır değil, benim küçük ve tahsili az kardeşimdir. Vatan onu, öğretim ve eğitim görmesi için kışlaya göndermiştir. Eri terhis edildikten sonra, vatan bize: 'Kimi, ne şekilde hazırladınız? Elinize bıraktığım yüz binlerce ham geni ne şekilde yetiştirdiniz?' diye soracaktır.

Subay, erin sadece kardeşi veya ağabeyi değildir. Aynı zamanda onun öğretmeni, eğiticisidir. Er, subaya verilmiş bir emanettir. Subay, onun sağlık durumundan sorumludur. Erin beyni, subayın eline verilmiştir. Onun zihninin açılmasından ve düşüncesinin ilerlemesinden, subay sorumludur. Subayın eline, erin kalbi verilmiştir. O, erde sağlam bir ahlak oluşturmak, ona vicdan temizliğini, görgüyü, insanlara karşı davranışı öğretmek, vatan sevgisini aşılama, subayın görevidir."

Ordudaki yeni görevleriyle karşı karşıya kalan genç Fin subayları, büyük sorumluluk gerektiren zor görevlerini yapmaktan çekinmiyor ve "Yalnız savaşta değil, barışta da ülkemize yararlı olabiliriz." diyorlardı.

Önceden kışla sözü, Fin halkı arasında hakaret sayılırdı. Bir yerde, bir kalabalık ve karışıklık olduğunda: "Beyler, kışlada

Grigory Petrov

mısınız?”, “Burası kışla kokuyor.”, “Zavallıyı kışla bozmuş.” gibi sözler söylenirdi. Ama yeni düşüncelerle donanmış genç Fin subayları, bu sözleri hakaret sayıyorlardı:

“Yeni kışlalar, başka bir kışla olmalı! Ve olacaktır da. Biz yeni kışlayı, bir halk okuluna dönüştüreceğiz. Hatta kışlayı, her erin hayatı boyunca sevgiyle anlatacağı bir halk üniversitesi hâline getireceğiz. Kışlayı o hâle getirmeliyiz ki ‘Çok şükür onu, kışla hayatı düzeltilti.’ ‘O, bu eğitimi kışladan aldı.’ ‘Askerlik yaparken namuslu, çevik, çalışkan, nazik olmayı öğrendi.’ gibi sözler birer atasözü hâline gelsin.

Genç subaylar, bu amaca hizmet etmek için en kısa yolu arayıp en iyi yöntemleri uygulamaya başladılar. Erlere karşı eski davranışlarını değiştirdiler.

Finlandiya’nın, İsveçlilerin yönetimindeyken kışlalar, yaşanamayacak kadar pis bir hâldeydi. Kokmuş bir hava hâkimdi kışlaya. Erlerin elbiseleri iyi değildi. Verilen yemekleri yiyemediği için, birçok er aç kalır ve çoğu zaman hastalanırdı. Onbaşılar, çavuşlar, teğmenler ve diğer rütbeliler, erlerin yiyecek ve yakacaklarından kesinti yapar, erlere kötü davranırlardı. Kışlada en ağır küfürlerin edilmesi, sıradan olaylardandı.

Şimdiyse, her şey köklü bir şekilde değişti. Duvarlar boyandı, kışlanın havası temizlendi. Bahçede, eğitim yapılmayan yerlere çim ekildi. Kışla pencerelerinde, saksılar içinde çiçekler görülmeye başlandı. Pencerelere perdeler takıldı. Kışladaki kapı önlerine paspaslar kondu ve herkes ayakkabılarını temizlemeye başladı. Erler, her gün kışlada banyo yapmaya zorunlu tutuldu.

Beden ve çevre temizliğiyle beraber, erlerin ahlaki ve manevi temizliğine de dikkat edildi. Finlandiya’nın İsveç yönetiminde bulunduğu zamanlarda “İsveçli gibi sarhoş!” “İsveç eri gibi sövüyor!” sözleri, neredeyse atasözü olmuştu. İsveçliler zamanında genellikle sarhoş olan erler, yakası açılmadık küfürler ederlerdi. Erler, subaylar, generaller hep birbirlerine küfrederler-

Beyaz Zambaklar Ülkesinde

ll. Kızdıklarında, sevindiklerinde, iltifat ettiklerinde, hep küfredilerdi. Oysa şimdi genç Fin subayları, kışlaya sabunu sokup elleri sabah akşam yemek öncesinde ve sonrasında ellerini yıkamaya alıştırdılar. Onlara, birer temiz havlu ve diş fırçası verip ellerini temizlemeyi alışkanlık hâline getirdiler.

Dişlerini temizlemeyi öğrettikleri erlere, dil temizliğinden söz ettiler. Bu genç subaylar, hiç küfretmiyorlardı. Disiplini korumak için erlere sert davranıyor ama hiç küfretmiyor, azarlamıyorlardı. Önceden yalnız erler değil, subaylar ve iyi ailelerden kişiler bile basit kavgaları, bağırma çağrılmaları bir kahramanlık sayarak bunu kışla hayatının ayrılmaz bir parçası bilirdiler. Küfürlerle çeşitlendirmekle övünürlerdi.

Genç Fin subayları, kışlaya yepyeni bir şekil ve hava verdiler:

“Kışla, bizim aile ocağımız, tapınağımız gibidir. Papaz için kilise, öğretmen için okul neyse; bizim için de kışla odur. Biz burada terbiyeli davranmak zorundayız.” diyorlardı.

“Kışlayı, sarhoşların meyhanesine veya küfürhaneye çevirmeyin. Yerlere tükürmeyin. Döşemelere zarar vermeyin. Küfürlerle kışlanın havasını bozmayın. Dilinize sahip olun. Arkadaşlarınızın kulaklarını kirletmeyin. Kaba kaba sövmek, köpek havlamasından da kötüdür. Küfretmek, manevi medeniyetsizlik belirtisidir. Eğer kendi yiğitliğinizi göstermek istiyorsanız, bunun için daha soylu çareler bulun; sporla uğraşın, yüzmeyi, güreşmeyi öğrenin.

Toplantılarda kibar davranın, size yarar sağlayacak kitaplar okuyun. Okuduklarınızdan ve dinlediklerinizden bir şeyler öğrenin.” diyerek bu düşünceleri erlere de yerleştirmek istiyorlardı.

Bu düşünceleri savunan genç subaylardan her biri, iyi birer eğitimci oldu. Eğitimciler ne kadar çok olursa olsun subaylar, her gün bir iki saatlerini erlerini yetiştirmek için ayırabiliyorlardı. Erlere özgü oyun, eğlence ve okuma geceleri düzenliyorlardı.

Grigory Petrov

Askerlik görevini yerine getirdikten sonra ailesinin yanına dönen er, vatana ne gibi bir hizmet yapabileceğine dair açıklamalarda bulunarak bu amaçla yazılmış kitaplar okurdu.

Evlerine giden erlere, bir hayat felsefesi aşulamaya çalışırlardı:

“Geldiğiniz yerde, köstebek gibi toprağın içindeki kovuklara sokulan insanlar var. İnsanca yaşamanın nasıl olduğunu görmemiş, duymamış ve kitaplarda okumamışlar. Sizler de oralardan geldiniz. Tekrar onların yanına köstebekler gibi gidip o deliklere tıklırsanız, bu sizin için utanç olur. Oraya, yeni yaşam tarzının müjdecileri olarak dönün. Orada yeni bir ordu; barış, huzur, medeniyet ve çalışma ordusu kurun.

Çeşitli kolordularda cesaret ve yiğitliğiyle tanınmış kahramanlardan meydana gelen taburlar var. Bunlar, gerektiğinde bir tek er kalıncaya kadar ölmeye yemin etmiş kahramanlardır. Vatanın ilerlemesi ve gelişmesine çalışmak da vatan için ölmek kadar şerefliidir.

Toprağı nasıl işliyorsunuz? Buğdaylarınızı nasıl ekip biçiyorsunuz?

Hayvanlarınızın sütünden, ormandaki ağaçtan nasıl yararlanıyorsunuz?

Erkekleriniz kadınlarıyla nasıl geçiniyor?

Analar ve babalar, çocuklarını nasıl eğitiyor?

Yaşamlarını akıllıca düzenleyen milletlerde bu işlerin nasıl yapıldığına, gelin bakalım. İngiliz kumaşlarını, Çekoslovak camlarını, Felemenk balık konservelerini, İrlanda koyunlarını, Fransız şaraplarını, Danimarka tereyağını, Brüksel'in dantelasını, Rusların kürkünü, İsveç muvakkalarını ve kibritlerini niçin herkes beğeniyor? Çünkü, bunların en iyileri o ülkelerde bulunur. Siz de ülkemizde böyle şeyler yetiştirmeye ve herkesçe beğenilecek şeyler yapmaya çalışın.

Beyaz Zambaklar Ülkesinde

Peki, ülkemizde bunları kim yapıp köylerimizdeki insanlarımızın gözlerini açacak? Bunları anlatmak için bataklık ve ormanlık yerlere kadar kim gidebilecek?”

Erlere, gönüllerinde yer eden bu etkileyici ve iz bırakan soruları soran subaylar, cevapları da veriyorlardı:

“Siz! Evet, bu işleri en önce siz yapacaksınız! İşte o zaman aileleriniz, köyleriniz, vatanınız, uzun süre kışlada geçirdiğiniz zamanda hiçbir şey kaybetmemiş olacak. Tersine, sizin öğrendikleriniz için kâr etmiş olacak. Siz, kışlaya işlenmemiş bir maden gibi geldiniz. Şimdi, işlenmiş bir şekilde, ateşli insanlar olarak memleketlerinize dönüyorsunuz.”

Doğanın bereketten yoksun Finlandiya topraklarında, genç Fin subayları, büyük bir kültürel güçle ülkeleri için bilgili, güçlü, dinamik insanlar yetiştiriyorlardı.

Erlere, kendilerinden daha yaşlı arkadaşlarını takdir eder, severdi. Askerlik görevlerini yerine getirirken tavır ve davranışlarıyla onları incitip küstürmekten sakınırlardı. Kendilerinden daha zayıf ve gevşek olan arkadaşlarının davranışlarını kontrol eder, üzücü bir davranış yapmalarına engel olurlardı.

Askerliklerini bitirip memleketlerine döndükten sonra da komutanlarıyla haberleşir, kışladaki günlerini şükranla anar, yaşama bakışlarındaki değişimi anlatırlardı.

Memleketlerindeki yeni hayatın düzenlemesiyle ilgili düşüncelerini subaylarına yazar, onlardan yeni öneriler isterlerdi. Kendilerine bazı kitapların gönderilmesini ya da gazetelere abone ettirilmeleri konusunda yardımcı olmalarını isterlerdi.

Subay ve erlerin birlikte hareket etmeleri sonucunda, en küçük köy kulübelere varıncaya kadar, ülkenin her tarafıyla kışla arasında, gönülden gönüle bir bağ kuruldu. Bütün Finlandiya'da sağlıktan kültüre, yeni bir yaşam tarzının başlaması için örgütlenme yapıldı.

Grigory Petrov

Kışla, halk için korku verici bir yer olmaktan çıkıp takdir edilen, gözde bir yer oldu. Ülkenin her tarafında aileler, yaramaz çocuklarına:

“Askerlik zamanın gelse, bir askere gitsen de kışla seni adam etse!” diyordu.

Komşular da:

“Evet, kışla onu düzeltecektir. Böyle yaramazlıkların hakkından ancak kışla gelebilir. Bakın Peko Yüksen, Rudi Antonen hep kışlada adam oldular. Hâlbuki daha önce herkes bunları kaybolmuş birer insan kabul ederdi. Sizin çocuğunuz da onlar gibi kışlada adam olur. Kışla, çocuklarımızı bizden daha iyi eğitiyor.” diyorlardı.

İhtiyarlar da aynı görüşteydi: “Evet evet, önceleri bizim gözümüz körmüş. Kötü bir hayat yaşıyormuşuz. Şükür ki gençler, hayatı daha güzel ve daha akıllıca yaşamayı öğrendiler.”

Gençleri bu şekilde eğiten ve şekillendiren kışlalar, düşünce ve ahlak yönünden eskiye göre yükselmiş, iyi mayanın hamuru kabartması gibi kışla da milleti düşünce ve ahlak bakımından yükseltmişti.

20 FUTBOL SALGINI 21

Fransa tahtına Napoleon oturduğundan beri, Avrupa'da savaşlar eksik olmadı. Hemen bütün Avrupa devletleriyle savaşan Napoleon, özellikle İngiltere'yi yenmek arzusundaydı. İngiltere de Napoleon'u tahttan indirmek için her yolu deniyordu.

Napoleon, sadece Avrupa'yı değil Rusya'yı da tehdit ediyordu. Fransızlarla bir savaş çıkar endişesiyle Rusya, 1808'de İsveç'le savaşa son verdi. Sonunda, Rusya'yla Fransa arasındaki o ünlü korkunç savaş başladı. Napoleon, bütün güçlerini toplayarak, Rusya'nın üzerinde yürüdü. Moskova'ya kadar ilerledi. Fakat burada, büyük bir yenilgiye uğradı ve bütün gücünü yitirerek Fransa'ya döndü. Eski gücüne kavuşmak için, çalışmaya başladı. Fakat baş düşmanı olan İngilizler, bütün Avrupa'yı Napoleon'a karşı ayaklandırdılar. Savaşta esir düşen Napoleon, Sent-Elen Adası'na sürgün edildi. Yıllardır Napoleon'un savaşlarından bıkan Avrupa, bu sonuca çok sevindi. İngiltere'nin gücüne hayran kalarak İngilizleri taklit ettiler. İngilizlerin her şeyi artık Avrupa ülkelerinde moda oldu.

Bu ülkelerin küçük yaştaki çocukları ve delikanlıları büyüklelerini taklit ederken, onların yanlış davranışlarını, içki ve sigarayı, kötü sözleri, İngiliz yaşamının komik ve hatta zararlı kısımlarını da alıp İngiliz hayatının kötü bir kopyacısı oldular.

Zengin olanlar, at yarışları için İngilizler gibi büyük paralar harcamaya, viski içmeye, İngiliz modasına göre giyinmeye, saçlarını ve tıraşlarını İngiliz modasına göre yapmaya başladılar. Gençlik, kendini İngiliz sporlarına, özellikle futbola kattı. Eğitimlerini tamamlamamış Avrupalı gençler arasında futbol, âdeta bir din oldu. Avrupa ülkelerinde binlerce zengin çocuğu,

Grigory Petrov

futbolu bir ibadet şekline soktu. Futboldan zevk alanlar, onu bir sanat ve bilim hâline getirdiler. Sokaktaki halkın heyecanını canlı tutmak düşkünlüğünü sömürmeye; futboldan uzun uzun söz etmeye başladılar.

Bu durum, Snelman'ın zamanında Finlandiya'da da ortaya çıktı. Fin gençleri, henüz ciddi düşünce çalışmalarına alışmamıştı. Ciddi düşünceyle ilgileri de yoktu. Finlandiya, Rus yönetimine geçtikten sonra ülkede İsveçlilere karşı ulusal bir kin beslemek, onlarla savaşma duyguları kayboldu. Düşünce yönünden tembel olan Fin gençleri, kendilerini tamamıyla futbola verdi. Futbol, bir salgın gibi bütün şehir gençliğini kapladı, köylere bile girdi. Bütün bir kuşağın düşünce ve duygularını esaret altına alan futbol, bir hastalık oldu. Futbol kulüp ve dernekleri, bataklık sivrisinekleri gibi çoğaldı. Snelman'la arkadaşları, gençlerdeki düşünce gücünün yerini sağlam ayakların almasını kabullenmeyip gençliğin düşünce yönünden çıplak kalmasına katlanamadılar. Bir nesli uyandırmak ve kültürel yönden yükseltmek isteyen vatanseverler, birbirlerine soruyorlardı:

"Böyle kol ve bacakları güçlü kahramanlardan ne yetişebilir? Vatanın yükselmesine bunlar nasıl hizmet edebilir?"

Snelman, bir zamanlar İspanya'da birtakım kişilerin hayali romanları okuya okuya, şövalyeler gibi davranıp komik hâle düştüklerini ve Cervantes'in Don Kişot adındaki ünlü romanında, o kişileri çok komik bir şekilde anlattığını hatırlatıyordu.

Snelman ve dostları:

"Birtakım gençlerin böyle saçma şeylerden söz eden romanları okumaya başlaması, öyle basit ve önemsiz bir şey değilmiş ki, İspanya'nın büyük bir yazarı, romanına konu ederek bu hastalıkla savaşmak zorunda kalmıştır." diyorlardı.

Cervantes, okuyucuların bu tür macera romanlarına düşkün olmasının, düşünce tembelliğine işaret ettiğini görmüştü. O zaman İspanyollar, geri kalmış ülkelerindeki yaşamı düzenlemek

Beyaz Zambaklar Ülkesinde

ve halkı ekonomik, kültürel ve sosyal yönlerden geliştirmek için ciddi çareler düşünmüyorlardı.

Ülkede kültür emekçileri yoktu. Halk düşüncesi uyuyor, bilgisizlik ve fakirlik artıyor, devlet güç kaybediyor, ahlaki ve ekonomik hayat iflasa gidiyordu. Milleti bilinçlendirmekle görevli olan ve az çok bir şeyler öğrenmiş bulunan kişiler neyle meşgul oluyorlardı? Hayal ürünü maceraları okuya okuya mest olmuşlardı.

Snelman, kendi kendine: "Dâhi yazarların önemini, bizimkiler henüz anlayamazlar. Şu zamanda, bizde hayatın komik yönlerini başarıyla anlatan bir Cervantes, cücelerden söz eden bir Swift yetiştirmelidir. Cüce ruhlu insanların adı politika dedikodularını, kısık düşüncelerini anlatan biri gelmelidir. Bizim Cervantes gibi bir büyük yazarımız yok. Swift gibi bir yazar da olamayız. Fakat aklımızın erdiği, gücümüzün yettiği kadar, onların yaptıkları büyük işi yapabiliriz. Veba, kolera mikropları gözle görülemez. Ama bunlar çok küçük olsalar da bütün bir ülkeyi kırıp geçirir. Lakin toplumun baş belası olan manevi mikroplar belki veba mikroplarından da tehlikelidir." diyordu.

Finlandiya bataklık bir memleket olduğundan, sıtma ve verem yuvasıydı. Sıtma, halka acı çektirmekte, veremse ölümlere yol açmaktaydı. Bu hastalıklara karşı da savaş açılmıştı. Snelman:

"Bu da yeterli değil. Bizde bundan başka bir de düşünce veremi, irade veremi, ruh veremi vardır." diyordu. "Bu ruh veremi, bütün gençliği sarmıştır. Beş on on beş yıl sonra, yapıcı olarak hayatımıza girecek gençlerin, manevi veremden kınılmasına ilgisiz kalamayız. Düşünce veremiyle de savaşmak gerekir." sözlerini tekrar ediyordu.

Bir gün, büyük bir futbol şenliği vardı. Büyük bir futbol kulübünün kuruluşunun onuncu yılı kutlanıyordu. Bir ulusal yarış düzenlenmiş, bu şenliğe her çeşit sporcu katılmıştı. Snelman da

Grigory Petrov

dostlarıyla beraber oradaydı. Aslında kendisi, en büyük spor derneklerinden birinin fahri başkanıydı. Snelman, bu şenlikte söz alıp halka şöyle söyledi:

“Fin gençliğinin sporla uğraştığını görerek mutlu oluyorum. Akla uygun hareketler çok önemlidir. Felsefeyi çok ileri götürmüş olan eski Yunanlılar jimnastiği, güreşi, yarışları çok önemli yerlere çıkarmışlardı. Vücut çalışmaları, vücudun çeviklik ve gücünü artırır. Bunlar sayesinde boy düzgünleşir, yürüyüş hafifleşir ve hareketler güzelleşir.

Şehirlerdeki evlerde çoğunlukla oturularak geçirilen bir yaşam, sağlığı bozar, kasları gevşetir. Kanı zehirler, insanları tembelleştirir.

Almanya’da, öğrencilerin çoğu gözlük kullanır. Demek ki gözleri bozulmuştur. Sırtları kambur, kemikleri çarpık, bacakları ince, kolları zayıf, yüzleri soluk, bitki gibi solgun benizli insanlara, köylerden daha çok şehirlerde rastlanır. Bunları görünce, onları kırılara çıkarıp çimenler üzerinde koşturmak, havaya zıplatmak, o temiz havayı derin derin solutmak isteği gelir insana.

Eski Yunanlılar böyle yapardı. Şimdi biz de onlar gibi yapıyoruz. Fakat Sokrat’ın, Fidyas’ın ve Perikles’in zamanında yaşayanlar, hayatın temel prensibi olarak şöyle bir kural koymuşlardı:

‘Hiçbir şeyde aşırılığa gidilmemeli... Hiçbiri şey tek taraflı, tek yönlü olmamalı... Her şey ölçülü olmalı, zamanında ve yerinde yapılmalı.’

Sokrat’ın ve Aşil’in çağdaşı olan Aristofanes, filozofların bence tembel olmasıyla alay eder. ‘Aptallığın Övgüsü’ adlı ölümsüz taşlamasında, kafaları bilgiyle dolu, iki ayaklı yaratıklar ve kuru teorikleri acımasızca eleştirir. Güliiver’in Seyahatleri’nin yazarı Swift, kurbağa gibi şişip büyük adam olmak isteyen cücelerle dalga geçer. Liliputlar, cücedir. Swift, bir de Laputlarla alay eder. Bunlar da şirin başlı, ince boyunlu ve zayıf omuzlu, anormal yaratıklardır. Bunların bütün hayatı, kitabı formüllere, geo-

Beyaz Zambaklar Ülkesinde

metrik resimlere göre düzenlenmiştir. Yani hayatları da bedenleri gibi biçimsiz ve çirkindir.

Bu kadar büyük bir aşkla sevdiğimiz ülkemizin, Laputlar ülkesine benzemesini asla istemeyiz. Bize ne Liliputlar gerekir ne de Laputlar.

Biz, Finlilerin bacaklarının güçlü olmasını istiyoruz ama beyinlerinin zayıf olmasına da katlanamayız. Bizim idealimizdeki insanlar, bu tip insanlar değildir. Böyle bir insan, bizim ülkemiz için bir örnek, bir ülkü olamaz.

Siz, futbolun Finlandiya'daki ilerlemesini görerek heyecanlanıyorsunuz. 'Kuvvetli Bacak' adlı futbol takımınızın, komşularımız İsveç, Norveç ve Danimarkalılarla yaptığı maçlarda; hatta Macaristan'a gidip oradan galip gelmesinden dolayı büyük bir sevinç duyuyorsunuz. Fakat ben sizin bu sevincinize katılamıyorum.

Ben, bizim sevgili Suomi'mizde 'Güçlü Düşünce', 'Büyük İşler', 'Büyük İşlere Girişme', 'Sütlü İnek', 'En İyi Yumurta', 'En İyi Tohumluk Buğday', 'Kar Gibi Beyaz Bez', 'Temiz Vicdan', 'Yeni Düşünceler', 'Endüstrileşme', 'Tok Millet' gibi adlar taşıyan dernekler ortaya çıksın isterim.

Ben, genç Finlilerin yalnız Macarları değil, Fransız ve İngilizleri de yenmesini isterim. Ama biz onları sadece futbolla değil; bilim, güzel sanatlar, ticaret, sanayi, hukuk ve ülkenin imarı konularında da yenmeliyiz.

Bu büyük savaşta, sadece futbolcuların kol ve bacak güçlerine dayanmak isterseniz, çok ileri varamazsınız. Karşıdan gelen topa yön vermek için sağlam bir kafa gerekir, evet; fakat bilmelisiniz ki en sağlam kafa, koçun kafasıdır.

Ben, koç kafası gibi sağlam bir kafaya sahip olmayı, Fin gençliği için gurur duyulacak bir şey saymam.

Sokrat'ın ve ünlü Herkül'ün resimlerini araştırıp bulun ve bunları birbiriyle karşılaştırın. Sokrat'ın büstünde filozof kafası

Grigory Petrov

göze çarpar. Geniş bir alını vardır ki, alının beynin yeridir. Sanki Sokrat'ın beyni kafatasının içine sığmıyormuş da dışarı fırlayacakmış sanırsınız. Sokrat'ın alını ve başı bu biçimdedir.

Bir de Herkül'ün heykeline bakın. Eski Yunan mitoloji kahramanının güçlü kasları karşısında şaşırırsınız. Cüsseli bir gövde, direk gibi sağlam bacaklara dayanır. Kol kasları, bükülmüş organ gibidir. Omuzları geniş, göğsü kabarık, boynu manda boynu gibidir. Başı ise vücuduna göre oldukça küçük, alını dar...

Bütün bunlar, büyük bir beden gücünün ifadesidir. Fakat bu kahraman, akılcı zayıftır. Muhteşem bedenli, sert kemikli, kuvvetli, kaslı bir adamdır ama akıl ve zekâ yönünden geridir. Bir düşünce ve maneviyat kahramanı değildir.

Ben size Sokrat'ın veya Herkül'ün kafasını tercih edin demiyorum. Diyorum ki: Mandanın bacaklarını düşünürken, Sokrat'ın kafasını da unutmayın. Taş gibi sert ve koyun kafalı olmayın.

Her işi zamanında yapmak gerekir. Ancak eğlence zamanında eğlenilmelidir, kuralını unutmayın. Finlandiya'ya yalnız top oynamayı bilen insan gerekmiyor. Bize, Fin ulusunu ekonomik, sosyal düşünce ve ahlak yönünden yükseltecek adamlar gerek!

Kültürel olarak geri kalmış milletlerin yaşayışını tersinden öğrenip onlardan ders alan milletleri izlemeyin. Paris'e gidenler kafeleri, Almanya'ya gidenler birahaneleri, İngiltere'ye gidenler de futbolu öğreniyor. Öğrenim işine daha yüksekte bakın, Avrupa'nın ilim ve düşünce tapınaklarına giderek, 'Erdem Birliği'ni izleyin. Şu kuralı hiçbir zaman aklınızdan çıkarmayın: 'Sağlam ruh, sağlam vücutta bulunur.'

Ey Fin gençleri! Sizin göreviniz, ayak yürüşü ile topu yüksekte göndermek değil; Fin milletinin şefkatini yükseltmek, sevgili vatanımızı her konuda ilerletmek, her tarafta mutluluğu artırmaya çab göstermektir."

80 AİLE VE ÇOCUK 82

Gençlik meselesi, Snelman'ın en çok sevdiği ve aynı zamanda en hassas ve iç yakıcı gördüğü konuydu. Snelman ve dostları, Finlandiya'yı uyandırmak için bütün ümitlerini yeni yetişen nesle bağlamışlardı.

Snelman, kimi zaman kızıp gençleri azarlar ama yaşlılar, gençlerin yaramazlığından ve ahlaksızlığından şikâyete başlayınca hemen gençleri savunurdu:

“Suç gençlerde değil, sizde! Siz gençleri nasıl eğitirseniz, onlar da öyle yetişir. Gençlere ne terbiye verdiniz?” diyerek onları sustururdu.

Anneler çamaşır ve bulaşık yıkayıp yerleri silmek, temizlik ve yemek yapmakla; babalar da memurluk, ticaret, dükkân veya fabrika işleriyle uğraşırdı. Geceleri de zamanlarını geç saatlere kadar kahvehane ve kulüplerde oturup iskambil oynayarak geçirir, çocuklarıyla ilgilenemezlerdi.

Çocuklarla ilgilenmek yorucu ve bezdirici bir iş olarak görülürdü. Çocuklarla konuşmaz, onların yaşayışlarıyla ilgilenmezlerdi. Ara sıra boş zamanlarında çocuklarını okşar, onlara şeker ve oyuncaklar verip:

“Haydi, bir kenarda yaramazlık yapmadan kendi başınıza oynayın” derlerdi.

Bunun anlamı şuydu:

“Başımızdan gidin de ne yaparsanız yapın.”

Bu durum karşısında çocuk, ruh, akıl ve düşünce bakımından el sürülmemiş tarla gibi kalırdı. Arada bir iyilik, güzellik, sevgi gibi konulardan söz edilse de genelde bunlar çocukta etki oluşturmayan yabancı sözcükler olurdu. Anne babalar, çocuklarının ruhunu

etkileyecek sözleri bilmezlerdi ki söylesinler. Onların kalıplaşmış ve sıradan öğütleri, çocuğun ince ruhunda bir etki yapmazdı.

Doğrusunu söylemek gerekirse, ailesi sağ olsa da çevresinde hala, teyze, amca, dayı gibi yakın akrabaları bulunsa da bu şekilde kendi hâline bırakılan çocuk, bir yetimden farksız büyümektedir. Kimi aileler de çocuğunun beslenmesine, giyinmesine, sağlığına dikkat eder ama ruh sağlığını ihmal ederdi.

Bu şartlarda büyüyen çocuğun kötü yetişmesine şaşırmasıdır. Biraz büyüüp de neyin ne olduğunu anlamaya başladığında, aile hayatına katılan çocuk neler işitir, neler görür?

Şehirlerin, ilçelerin, kasaba ve köylerin meydanlarına pislik ve gübrelerin yığıldığını gören kişiler: “Bunların burada durması sağlıklı değildir, rezalettir.” diyerek şikâyetçi olur, yakınırılar.

Anne babalar! Şimdi siz, vicdanınıza başvurarak bir düşünün. Aile çevrelerindeki hava, çocuğun sağlam kişilikli olarak yetişmesi için uygun mudur, değil midir?

Çocuklara: “Yalan söyleme, hile yapma! Bu doğru değildir, günahdır, insanların senden nefret etmesine sebep olur.” derler. Ama bu sözü söyleyen kişiler birbirlerini aldatır, başkalarını aldatır. Ya da etrafındaki çocuklara: “Kimseyi incitmeyin, kibar ve terbiyeli olun” derler ama dediklerini kendileri yapmazlar.

Çocuklar, hile ve aldatmayı çok çabuk fark eder. İlk önce şaşırırlar. Ailelerinin, kendilerine kötü ve günah olarak gösterdikleri şeyleri nasıl yaptığını anlayamazlar. Sonra bu ters durumu göre göre, anne babalarının sözleriyle uygulamalarının birbirine uymadığı kanısına varırlar. Böylece anne babasına karşı güvenini kaybeder. “Bunu yapmayın, şunu yapın!” gibi öğütlere artık aldırmaz etmezler.

Diğer yandan anne babalar, küçücük çocuklarının dik başlı olduğundan ve söz dinlemediklerinden yakınır ama çocuklarının bu duruma kendileri tarafından getirildiğinin farkına varmazlar.

Beyaz Zambaklar Ülkesinde

Sanmayın ki, çocuklara kızmak ve cezalandırmakla onlara baş eğme ve sevgi telkin edilebilir. Çocuklarınızın yanında sözü-nüzle ve davranışınızla doğru hareket edin ki, çocuklarınız sizi kendiliğinden sevmeye başlasın.

Anne babalardan bazıları, evlerindeki elbiselere, el, yüz ve ayak temizliğine önem vermez. Çocuklarının yanında kirli, yırtık ve eski elbiselerle, elleri yüzleri kirli gezer. Konuşurken incelik ve nezaket göstermezler. Kimileri de çocuklarının yanında kavga eder. Hatta çocuklarına:

“Babanızın nasıl bir adam olduğunu görüyor musunuz?” ya da “Annenizin nasıl bir kadın olduğunu görün!” gibi sözler ederler.

Ayrıca aile toplantılarında yapılan dedikodulara, onu bunu çekiştirmelere, küçük çıkarlar sağlamak veya yükselmek için çevrilen dolaplara dikkat edin.

Çocuklar, işte on beş yirmi yıl böyle bir çevrede çalkanır dururlar. Bundayı sonra da ihtiyarlar, çocuklarının niçin göklerde uçmayıp kanatsız kaldığına şaşarlar ve gençleri eleştirirler.

Ben bu anne babalara sorarım:

“Siz, çocuklarınızı yetiştirirken yükselmek için onlara kartal kanatları mı verdiniz? Yoksa onların kanatlarını kökünden kestiniz mi?”

Çocukları büyüyüp de delikanlı ve genç kız olunca, anne babalar, onların gelecekleriyle ilgili parlak hayaller kurmaya başlar, çocuklarının mühendis, memur, tüccar, doktor, avukat olmasını isterler. Kızlarına zengin ve geleceği parlak bir koca aramaya başlarlar. Çocukları için hep ekonomik rahatlık sağlamak için uğraşırlar. Ve bununla annelik babalık görevlerini en iyi şekilde yaptıklarına inanırlar.

Lev Tolstoy, bu konuda şöyle der:

“Hayattaki düzensizliklerin en önemli etkenlerinden biri şudur: Herkes, hayatında sadece refaha kavuşmayı ister ama hiç kimse hayatı yükseltmek için gayret göstermez ve çalışarak hayatını daha iyi bir şekilde ayarlama ihtiyacını duymaz.”

Herkes hayattan bir şey almak ister ama ona bir şey vermek istemez. Birçok kimse çıkarıcı, yağmacı ve asalak olarak atılır yaşama. Yaşamın sırrını bu parazitlikle arar.

Böyle bir hayat felsefesi, zamanla aile içinde çocuklara aşılanır. Bunu kim aşılır? Elbette anne baba...

Bu yaşam felsefesini alan çocuklar, büyüdükten sonra bencil, açgözlü, tembel ve vurdumduymaz olur.

Bu gençler, artık hiç kimseye ve hiçbir şeye bağlı olmayan, hiçbir şeyi sevmeyen insanlardır. Bunlarda vatana, millete sevgi; ulvi düşüncelere, ciddi çalışmaya saygı yoktur. Ailelerine de gerçek bir sevgi duymazlar.

Ne ekerseniz, onu biçersiniz! Ne pişirseniz, onu yersiniz! Eğer gençliğin ruhunu, ekilmeyen bir tarla gibi kendi hâline bırakırsanız, orada ısırgan ve diken yetişir.

Anne babaların, çocuklarının aklını ve kalbini güzel şeyler ekmeden bırakması, akla ve vicdana aykırıdır. Hatta böyle bir ihmâl ahlaksızlıktır, cinayettir. Çünkü çocukların eğitilip eğitilmemesi, yalnız anne babayla ilgili bir konu değildir. Aynı zamanda, toplumu ve devleti de önemle ilgilendiren bir konudur.

İstediğiniz kadar kusursuz anayasalar yapın, seçim hususunda halka istediğiniz kadar hak tanıyın. Eğer çocuklarınız olması gerektiği gibi yetişmezse, hayata bir hiç olarak atılırsa, parlamentolar ve bütün hukuk düzeni yerli yerinde olsa da sosyal hayat yine sorunlarla dolacaktır. Bu kuşaktan gelen memurlar, vurdumduymaz, bakanlar ise siyasi cambaz olur. Milletvekilleri, çıkar peşinde koşar. Okullar, yeni neslin kafasını ve kalbini kurtan, kavuran yerler hâline gelir. Basın, sokaklarda kendini satışa çıkaran allı pullu kadınlara döner. Aç veya tok halk kitleleri, kendilerine yabancı olan bir şeye ve özellikle seçkin kesimlerden kişilere nefret, kıskançlık duyguları beslemeye başlar.

Bizim genç ülkemiz, sizden böyle şeyler beklemiyor. Finlandiya'nın geleceği parlaktır. Ülkemizde herkesin karnı tok, herkes

Beyaz Zambaklar Ülkesinde

durumundan memnun olmalıdır. Özel yaşamınızı ve milletin yaşamını buna göre düzenleyin.”

Snelman ve arkadaşları, köylerde ve şehirlerde bu uğurda yüzlerce konuşma yapıyorlardı. Bu konuşmaları dinleyen anne babalar, çocukların ve gençlerin eğitimi konusunu ciddiye almaya başladı, çocuklarına karşı sorumluluklarının önemini anladılar. Anne babalar, birçok yerde dernek kurarak çocuklarının eğitimindeki başarısızlıkların sebeplerini araştırmaya başladı. Tanınmış pedagogların ve psikologların konuyla ilgili fikirlerini öğrenmek istediler. İşin üzerine bu kadar ciddiyetle gittikten sonra, sorunun çözümü kolaylaştı.

Memleketçe tanınmış eğitimciler ve psikologlar, bütün ülkeyi dolaşarak hayatta kazanılan tecrübelere ve bilimin verdiği sonuçlara göre, çocukların nasıl yetiştirilmesi ve eğitilmesi gerektiğini millete açıkladılar. Topluma, çocuk ruhunun üstün yanlarıyla beraber, zayıf noktalarını ve hastalıklarını da anlatarak eğitim sırasında bunların tedavi çarelerini öğretiler.

Ziraatçıların en güzel fidanların, iyi ekin ve sebzelerin nasıl yetiştirileceğini öğretmesi gibi, tanınmış pedagoglar da erkek veya kadın, köylü veya şehirli, memur veya esnaf, hangi kesimden olursa olsun, bütün anne babalara, çocukların daha iyi nasıl terbiye edileceğini, vatana ve millete daha yararlı olabilecek vartandaşların nasıl yetiştirileceğini anlattılar.

Bu çalışmalar sayesinde Fin ailesi, daldığı o derin gaflet uykusundan uyandı, büyük bir hızla ilerlemeye ve gelişmeye başladı.

❧ REÇEL KRALI ❧

Snelman ve arkadaşlarının çevresine, yavaş yavaş ama sürekli kültür işçileri ve gönüllüleri katılıyordu.

Snelman grubuna, Helsingfors Üniversitesi'nin genç profesörleri, en ücra köylerdeki öğretmenler, iş adamları, fabrika sahipleri, devlet merkezi dışında oturan doktorlar, memurlar ve avukatlar katıldı. Bu canlı düşünce, yavaş yavaş Finlandiya'nın her köşesine yayıldı. Bu düşünce uğrunda çalışanlardan hiçbiri, bunu ün aracı yapmak istemiyordu.

Bu kültür gönüllülerinin çalışmaları, sadece kâğıt üzerinde kalmadı. Herkes çalışıyor ve kelimenin tam anlamıyla birer kültür misyoneri gibi çaba harcıyordu. Üstelik bu çalışmadan ötürü bir çıkar sağlamak, kimsenin aklına gelmiyordu.

Halkın elindeki eski kitapları toplayıp iyilerini seçerek köylere gönderip zamanla bunları değiştirerek daha çok kişinin okumasını sağlıyorlardı. Önceleri, iki üç haftada bir ve sonraları her pazar günü, halkın anlayacağı şekilde edebiyat, sağlık, iktisat ve ahlak konularında seminerler yapıyorlardı.

Bu işe, bir tutku olarak gönülden sarılan en iyi konferansçılar ve öğretmenler, ülkenin her yanına halkı aydınlatmaya gittiler. Bu sayede ülkede bir halk üniversitesi ortaya çıktı ki, bunun profesörlerinin çoğu, iyi birer hatip olan gezici gençlerdi. Bu profesörler, millete çeşitli konularda bilgiler vererek onları uyandırdılar. Konferansları dinleyenler, daha çok bilgi edinmek, memleketin herhangi bir şekilde ilerlemeye ve yükselmeye hizmet etmek istiyorlardı. Eskiden bazı zenginler, servetlerinin bir kısmını kiliseye veya hayır işlerine bağışlardı. Millet arasında aydınlatma ve aydınlanma akımları ortaya çıktıktan sonra, ulusal eğitim için

Beyaz Zambaklar Ülkesinde

büyük vakıflar kurulmaya başlandı. Ülkenin çeşitli yerlerindeki zenginler, evlerini kütüphane, konferans salonu veya halka yönelik eğlence yeri yapılması için bağışlamaya başladı.

Bu arada, halkın saflık ve temizliğine örnek olacak bazı olaylara da rastlandı. Mesela, gezici profesörlerin konuşmalarından çok memnun kalan köylüler, yağ, bal, yumurta, el işlemleri gibi şeyler getirerek:

“Lütfen bunları kabul edin, ailelerinize götürün. Siz, bizi bilgilendirmek için köylerimize kadar geliyorsunuz. İzin verin, biz de kendimizce karşılık verelim. Bize sağladığımız yarara ve verdiklerinize karşılık pek değersiz şeylerdir bunlar.” diyorlardı.

Halk üniversitelerinin zorluklarla iç içe geçirdiği yirmi beş yıllık çalışmadan sonra, Snelman'ın oturduğu Kuopio şehrinde ulusal bir şenlik düzenlendi. Şölenin sonunda, Finlandiya'nın her yanında “Reçel Kralı” unvanıyla anılan Yarvinen söz aldı ve bir saatten fazla süren bir konuşma yaptı. Davetliler, yorgun olmalarına rağmen, Yarvinen'in konuşmasını büyük bir dikkatle dinlediler.

Yarvinen, konuşmasına şu sözlerle başladı:

“Ben, bir zamanlar yoksul ve sıradan bir tüccardım. Çocukluğumda, bir sepet içinde kurabiye satardım. Sonra, pazar yerinde küçük bir dükkân açıp şekerleme satmaya başladım. Büyük tüccarlar, bana krediyle birkaç bin kuruşluk kurabiye, bonbon ve kuru meyve verirdi. Ben de bunları satar, borçlarımı düzenli olarak öderdim. Bundan dolayı hepsi beni sever, ileride daha büyük bir dükkân açabilmem için yardım edeceklerini söylediler.

O zaman karnım tok, sırtık pekti ve iyi bir odam vardı. Bununla beraber, o zamanki durumumu çok da beğenmiyordum... Ruhum acı içindeydi. Yaşadığım hayat ve çevre, bana dar geliyordu. Sık sık düşünür ve derdim ki: ‘Dükkân küçük, müşteriler belli, kâr az! Bütün bir hayat böyle mi sürecek?’

Grigory Petrov

Yarvinen, törende hazır bulunan profesörlere seslenerek konuşmasına devam ediyordu:

“Beyler! Sabredip başımdan geçenleri dinleyiniz! Pekâlâ bilirsiniz ki, her kurabiyeci çocuktan bir reçel kralı çıkmaz, her simitçi çocuk, doğduğu kabasada tiyatro yapılması için on binlerce mark veremez. Yarvinen’in yaptığı gibi, doğduğu kasabada büyük bir gazetenin çıkarılması için gerekli yardımda bulunamaz.

Ben bunları, kendimi övmek için anlatmıyorum. Burası, birinin kendisini öveceği bir yer değildir. Sizin huzurunuzda, benim kişiliğimde, genç Fin milletinin kişiliği bulunmaktadır. Ben burada, sizin karşısızda, ağaç kabuklarıyla karışık çavdar ekmeğiyle beslenen, orman ve bataklık içinde büyük bir kararlılıkla çalışan Fin milletini temsil ediyorum. Fin milleti arasında, reçel kralları belki çok azdır. Ama bu halkın bireyleri arasında, benim gibi Yarvinenler çoktur.

Yarvinen adındakiler, bir tabur oluşturabilir. Benim gibilerden millet arasında binlerce vardır. Benim gibi olan birçok Yarvinen, hâlâ ormanda ağaç kökleri söker, dağlardan taş koparır.

Bunların birçoğuna da o yoksul yaşam dar gelmektedir. Biz, sıkıntıdan ve çalışmaktan korkmayız. Daha iyi yaşıyorlar diye başkalarını da kıskanmayız. Yalnız Yarvinen cinsinden olan kimselere, bu yaşama şekli dar gelir. Onlar daha başka şeyler istiyorlar. Daha parlak bir gelecek hayal ediyor, güneş gibi daha güzel, daha güçlü bir şey arzuluyorlar. Onların ruhunda bir şey kaynamak ve taşmak ister ama çıkacak yer bulamaz.

Geçen yıl, güney İtalya’ya gidip reçel yapmakta kullanmak için bir vapur dolusu portakal satın almıştım. Orada birkaç gün kalmamdan yararlanarak, Napoli yakınlarındaki Vezüv yanardağının tepesine çıktım. Dağın tepesindeki volkanın ağız kısmını izlerken, kendi gençliğimi hatırladım. O zamanki düşüncelerimi,

Beyaz Zambaklar Ülkesinde

duygularımı hatırladım. Bütün Fin milletinin hâlini düşündüm: Kraterin içinde kara ve koyu bir lav kütlesi kaynıyor, köpürüyordu. Lavlar, kraterin dar ağzına doğru kâh yükseliyor kâh alçalıyordu. Sanki yanardağın içinde ağzının darlığına rağmen nefes almak isteyen çok büyük cüsseli bir dev vardı. Volkanın ağzı, yer yuvarlağının içinde biriken ateşli lavlara dar geliyordu. İşte bunun için, yeraltında da bulunan güçler ve içerdeki ateş, lavları kraterden dışarıya atıyordu.

Ben de bir zamanlar bu durumdaydım. Şimdi Fin milleti de bu durumdadır.

Yarvinen demek, Fin milleti demektir.”

50 HAYDUT KAROKEP 52

Yarvinen, konuşmasına devam ediyordu:

“Beyler! Bundan yirmi beş yıl önce bütün Finlandiya’yı heyecan ve korku içinde bırakan Johan Karokep’in adını hatırlıyor musunuz? Karokep, bir hayduttu. Büyük şehirlerdeki bankaları, iş yerlerini, kiliseleri soyardı. Âdeta polise meydan okuyarak hırsızlık yapar, boş yere adam öldürürdü. İşte bu sebepten tutuklandığında, deli olup olmadığını anlamak için önce tımarhaneye gönderilmişti.

Karokep, tımarhaneden kaçtı ve izini kaybettirdi. Finlandiya’da adı sanı anılmaz oldu. Belki de izlendiği sırada, kurşunlardan biriyle ağır bir şekilde yaralandı, öldü ve arkadaşları onun cesedini sakladı. Herkes böyle düşünüyordu. Zamanla Karokep’ten söz edilmez oldu.

Beyler! Karokep sağ! Geçen yıl İtalya’da, Napoli’de kendisiyle görüştüm.

Ben, onu tanıyamadım. Finlandiya’da yaşayan herkes gibi ben de onu ölmüş sanıyordum. Bir lokantada yemek yerken, o beni tanıdı ve masama geldi. Yanında üç oğlu da vardı. Ne yakışıklı delikanlılardı, bilseniz. Fin milletinin en gürbüz delikanlılarındanlardı. Uzun boylu, geniş omuzlu, kumral saçlı ve mavi gözlüydüler. Yüzleri, güneşin etkisiyle esmerleşmişti.

İtalyanlar, bunlara Apollon’un oğulları diyorlar. Üçü de Avrupa’nın üç ayrı üniversitesinde eğitim görüyor. Büyüğü, İsviçre’de ormancılık eğitimi alıyor ve Kaliforniya’da bir orman ticaret şirketinin başındaydı. Küçük olan, Fransa’da ziraat, ortancası da Almanya’da kimya eğitimine devam ediyordu. Ortancanın deri, odun ve yağların kimyevi yöntemlere göre işlenmesi konu-

Beyaz Zambaklar Ülkesinde

sunda yaptığı etütler, ünlü Alman üniversitelerinden birinde dikkat çekmiş, bu gencin ünlü bir kimyager olarak yetişmesi umuluyormuş.

Akıllı, yakışıklı ve kibar bu üç çocuk, ülkemizde bir zamanlar haydutluk eden Karokep'in oğullarıdır. Bir zamanlar gazeteler, Karokep'in bir ailesi olduğunu, karısının bu adamın cinayetlerinden haberdar olmadığını ve Karokep'in çok şefkatli bir koca ve iyi bir baba olduğunu yazmıştı. Sonra Karokep'in karısı ve çocukları da hatırlanmaz oldu. Fakat babaları onları unutmamış, dostları aracılığıyla Amerika'ya aldirmiş. Karısı, Amerika'ya giderken, yolda yakalandığı hastalıktan ölmüş. Karokep, üç çocuğunu terbiye etmiş, onların annesi, arkadaşı olmuş, onlarla beraber tahsile başlamış.

Karokep, adını da değiştirmiş. Şimdi, yeni adını söylemeye gerek görmüyorum. İki transatlantik vapuruyla Cenova'ya buğday göndermiş. Kendisi de İtalya'yı görmek ve oğullarına göstermek istemiş, onun için birlikte gelmişler.

Yeni bir adla, yeni vatani olarak gördüğü Güney Amerika devletlerinin birinde, ticaretle uğraşmış, para kazanmış, buğday kralı olmuş. O kadar zengin olmuş ki, sizin reçel kralınız Yarvinen, onun yanında fakir sayılır.

Çocukluğumuzda ve gençliğimizde biz, Karokep'le çok yakın dosttuk. İkimizin de babaları, katrancılıkla uğraşan fakir kişilerdi. Ben, Karokep'le birlikte büyüdüm. Tesadüf bu ya, ikimizin babası da aynı zamanda öldü, yetim kaldık. Dul kalan annelerimiz, aynı zamanda bizi şehre götürdüler. Beni bir fırıncının yanına çirak olarak verdiler. Karokep de toptan ticaret yapan zengin bir tüccarın yanında çalışmaya başladı. Bu tüccar, memleket içinde yün, yapağı ve çamsakızı toplar, dışarıya satardı. Ticaret yaptığı yerlerde yetişen buğday ihtiyaca yetmediğinden, dışardan buğday getirip köylülere satardı.

Karokep yakışıklı, zeki ve çalışkan bir çocuktur. Fakat çok öfkeli ve taşkın bir gençti. Kendisine hakaret edenlere, her şeyi

Grigory Petrov

yapmayı göze alırdı. Kızdığında Karokep'i bir titreme alır, benzi sararır, dişleri gıcırdamaya başlar ve:

'Ben sana Karokep'in kim olduğunu ve ona hakaret etmeye nasıl cesaret edildiğini öğretirim!' derdi.

Tüccar, Karokep'i severdi. Her yerde onun namuslu biri olduğundan söz ederdi. Birkaç yıl sonra, önemli bazı satın alma işlerini ona devretmeye ve kendisine oldukça büyük paralar emanet etmeye başladı. Nihayet Karokep'i, büyük depolarından birinin müdürlüğüne getirdi.

Burada, her zamankinin tersine, anlaşılmaz bir olay meydana geldi. Karokep, hiçbir sebep yokken, patronunun kendisine emanet ettiği çok büyük bir parayı köylülere dağıttı ve patronunu zarara soktu. Bununla da yetinmeyip patronuna bir güzel dayak attı, sonunda mahkemeye verildi. Mahkemede, ağzını açmadı. Yalnız hiddetli hiddetli güldü ve mahkemenin sonunda:

'Benim yerime patronumu mahkûm etseydiniz daha iyi yapardınız.' demekle yetindi. Patronu sonradan:

'Karokep galiba delirdi.' demiş.

Bu suçtan, hapisshanede birkaç ay yattı. Bu sürede kimseyle konuşmadı, sadece okudu. Yalnız zincire vurulan mahkûmların cinayet hikâyelerini dinlemekten zevk aldı.

Hapisten çıktıktan sonra, karısını ve çocuklarını yabancı ülkelerden birisine gönderdi. Sonra hırsızlığa, adam öldürmeye başladı. İki yıl içinde, birkaç banka ve on kadar kilise soydu. Üç papaz öldürdü.

Herkesin sevgisini kazanan bir belediye doktorunu, hastasını ziyarete giderken, yol üstünde öldürdü. Fakat üstündeki parayı almadı.

Son olarak, bir şehrin kenarındaki mezarlığın kilisesine hırsız girmiş. Kilisenin yanında oturan papaz, kilise pencerelerinin birinden ışık geldiğini görüp hademeyi çağırarak kiliseye doğru gitmiş. Yüksek binanın kapısının önünde, katille karşı karşıya gel-

Beyaz Zambaklar Ülkesinde

miş. Bu cani, önden giden hademeyi bir vuruşta yere sermiş. Arkasından gelen papazın kafasına da bir demir çubukla vurarak kafatasını parçalamış. Papaz o hâliyle "İmdat, İmdat!" diye bağırılmayı başarmış.

Mehtaplı bir kış gecesiymiş. Her yan karla kaplıymış. O sırada birkaç köylü, mezarlığın yanından geçerken imdat sesini duyup sesin geldiği yöne koşmuşlar. Bir adamın kaçtığına görmüşler. Ardına düşüp yakalamış ve polise teslim etmişler. Yakalanan adam, sorgu sırasında adı sorulunca: "Haydut ve katil Karokep" demiş. Hiddetli bir gülüş ve büyük bir soğukkanlılıkla bankaları, iş yerlerini, kiliseleri, nasıl soyduğunu, üç papazı ve bir doktoru nasıl öldürdüğü anlatmış.

'Bu işlerde yardımcılarınız kimlerdi?' diye sorulunca:

'Cinayetleri kendim işlerdim. Yardımcılarım, yalnız bana bilgi getirirdi. Bunlardan hiçbirinin adını size söylemeyeceğim. Bütün bu oyunları kendi hesabıma oynadım. Bütün sorumluluğu da üzerime alıyorum. Oyunu kaybettim. Kaderim sizin elinizdedir. Zararın hepsini ödemeye hazırım. İsterseniz hayatımı alın ama yardımcılara dair benden hesap sormayın, cevabını vermiş.

Bundan sonra Karokep, kapatıldığı akıl hastanesinden kaçtı ve hiçbir iz bırakmadan ortadan kayboldu. Bu olayların üzerinden yıllar geçti ve her şey zamanla unutuldu.

Oysa şimdi Karokep, Napoli'de yemek yediğim masanın yanına gelerek Fince bana:

'Afedersiniz! Siz Yarvinen değil misiniz?' diye sordu.

Ben:

'Evet.' dedim ve şaşırdım.

'Yukko Yarvinen mi?' diye tekrar sordu.

'Evet.' dedim.

Adam:

'Tamerförs civarındaki Kolmarvi'den değil misiniz?' diye sordu.

Grigory Petrov

'Evet, evet. Fakat siz bunları nereden biliyorsunuz? Ben sizi ilk defa görüyorum.' dedim.

Adam:

'Ben, haydut Karokep'im. Yukko! Benim eski arkadaşım Yukko! Ah, benim sevgili çocukluğum! O zamanki küçük dostun Yohan'ı hatırlıyor musun? Sabık Karokep'e elini uzatacak mısın?' dedi elini uzatarak.

Karokep'le, çocukluk arkadaşımın odama çekildik. Gece geç vakte kadar Fince görüştük. Bana dedi ki:

'Oğullarım, Karokep'in kim olduğunu bilmez. Amerika'da, iki kez ülke değiştirdim, iki kez adımı değiştirdim. Ailemi güneğe gönderdim. Kendim kuzeyde çalıştım. Görünüşte yarı Amerikalı, yarı İspanyalıyım. Ama ruhum, Finlidir. Şimdi nasıl yaşadığımı görüyorsun. Günahlarımı itiraf etmek istesem beni dinler misin? İzimi kimseye haber vermeyeceğine dair namusun üzerine yemin eder misin? Yarvinen, ben senin hayatını biliyorum. Bizim Suomi'nin hayatını da izliyorum. Çocukken, seni çok severdim. Şimdiki reçel kralını da çok severim.

Gençlik dostunun nasıl adam olduğunu anlamamı isterim. Yohan Karokep'ten nefret etmeni istemem. Yohan Karokep canı değildi.'

'O zaman ruhça hastaydın, değil mi?'

'Sen ne kadar hastaydınsa, ben de o kadar hastaydım. Cahıldım. Bir kere düşün! Kapkaranlık, büyük bir evin içinde dolaşıyorsun. Yüzlerce odanın içinde, türlü türlü eşyalar var. Fakat zerre kadar ışık yok. El yordamıyla gidiyorsun. Elbette bir şeyler kırılır. Hem başkasının değerli eşyasını parçalar hem de kendini yaralarsın.

İnsan böyle bir yerde kalınca, deli mi, canı mı, yoksa ışıktan yoksun bir talihsiz mi olur? İşte o zaman bir parça sevdiğiniz Yohan, bu hâldeydi. Böyle karanlıkta kalmış daha kaç milyon Yohan vardır!'

Bayaz Zambaklar Ülkesinde

Elimi tutarak sözüne şöyle devam etti:

'Ah Yukko'cuğum, hayatın bu karanlık zamanlarında senin bir yana tökezleyip de yıkılmadığına seviniyorum. Ben, patronumun depolarında çalışırken sıkılıyordum. Bir şeyler bana dar geliyordu.'

'O sıralarda ben de bir darlık, bir sıkıntı duyuyordum.'

'İşte, görüyorsun ya, milyonlarca Yarvinenler, Karokepler, hayatının bir anında bir darlık duyuyor. Daha geniş, daha güzel, daha huzur veren bir şeyler istiyor. Benim geçimim iyiydi. Bir karım, üç küçük çocuğum vardı. Onları severdim. Tek başıma ticarete başlama ümidim de vardı. Fakat ben bunalıyordum. Bir gün bir de baktım ki, bizim patronun deposundaki kantar hileli. Köylülerden aldığı malları bir kantarla, köylülere sattığı buğdayı başka bir kantarla tartıyor. İkişisiyle de köyüleri aldatıyor. Yıllardan beri bu işin böyle devam ettiğini, benim de bilmeyerek kendisine hırsızlıkta yardım ettiğimi anladım. Fena hâlde canım sıkıldı. Elimdeki paraların hepsini köylülere dağıttım. Mağaza sahibine de temiz bir dayak attım. Kurtarmasalar, belki de öldürecektim.

Mahkûm edildiğim mahkemede, sahte kantarlardan söz etmeyi düşündüm ama köylüler, kantardan şikâyet etmeyeceklerine dair imza vermişlerdi, vazgeçtim.

Cahil köylüler, şikâyetçi olurlarsa mağaza sahibi artık veresiye bir şey vermez diye korkuyorlardı. Ben de sustum ama onlardan nefret ettim. Bunları hesap sormaya ve isyana yönlendirmek için, içimi onları dövme isteği kapladı.

Hapishanede, buradan çıkınca beni serbest bırakacaklar, o zaman ne yapacağım? Sahte kantarla tekrar başkalarını aldatmaya mı başlayacağım yoksa beni aldatmalarına mı katlanacağım, diye düşünüyordum. O zaman canım daha da çok sıkılıyordu. Talihsiz millet! Hem soyulur hem de birbirini soyar. Tanrı sevgisi için ulu mabetler yapar, sonra bu binaların önünde-

Grigory Petrov

ki meydanlıkta binlerce insanı diri diri yakar. Bir kısmı da Tanrı yolunda ölür.

Bundan sonra ben de insanlara karşı Tanrı'ya isyan ettim. İspanya'da olup da oradaki insanlara karşı ruhen ve bedenen eziyet edemediğime üzülüyordum. Eğer orada olsaydım, onlara: 'Madem esirsiniz, kurbanısınız, bunlara katlanınız. Bunu hak ediyorsunuz!' diye bağıırırdım.

O zaman insanlardan ve Tanrı'dan intikam almaya karar verdim. Banka soydum. Bankaları soyduğumda, daha çok insanın felaketine sebep olacağımı düşünüyordum.

En hoşuma giden şey, kilise eşyasını çalmaktı. En iyi papazların kimler olduğunu öğreniyor, gidip onları öldürüyordum.

İçimden de, ey Tanrı'm, beni niçin yakalattırmıyorsun, diye isyan ediyordum, yakalanmayınca daha çok kızıyor; gökyüzüne bakıp demek ki orası da boş, yeryüzü de yalan, gök de yalan, diyordum.

Yalanı ve hileyi yeryüzünden kaldırmak için, elimden gelse bütün insanları öldürecektim.

Bu sırada tekrar yakalandım. Fakat korkmadım. Yalnız şaşırırdım. Demek ki her şey sandığım gibi boş ve yalan değilmiş. Fakat beni kurşuna dizip öldürecekleri yerde, 'delidir' diye tımarhaneye gönderdiler. Kendi kendime, aptallar, ahmaklar, yalancılar. Ben de bir aptalım. Aptallık edip de ellerine düştüm. Yerler bembeyaz karla örtülüyken, mehtaplı bir gecede hırsızlığa gidilir mi, dedim.

Birkaç ay tımarhanede kaldım. Beni sürekli sorguyorlar ama derdimi anlayamıyorlardı. Bir yolunu bulup oradan da kaçtım.

Aklıma kötü bir şaka geldi: Kafasını yardığım papaz iyileşmiş, yine mezarlığın yanındaki evde oturuyordu. Tımarhaneden kaçtıktan sonra, dostlarımdan birinin evinde kıyafet değiştirdim. O

Beyaz Zambaklar Ülkesinde

gece, doğruca papazın evine gittim. Pencereden baktım, oturmuş bir kitap okuyordu. Alnındaki yaranın izi hâlâ belliydi. Çıngırığı çaldım. Ayak seslerinin yaklaştığını işitiyordum. Kapı arkasından biri:

'Kimdir o?' diye seslendi.

Sakin bir sesle:

'Papaz efendiyi arıyorum.' dedim.

Papaz:

'Ne yapacaksın?' diye sordu.

'Dinî bir mesele için kendisini görmek istiyorum.' dedim.

Bunun üzerine, papaz kapıyı açtı. Elinde bir mum vardı. Beni iyice görebilmek için, şamdanı yukarı kaldırdı. Bir şey hatırlıyormuş gibi kaşları çatıldı, titremeye başladı.

Kapının önünde durup:

'Beni tanıdınız mı?' diye sordum.

'Sizi bir yerde gördüm sanıyorum ama nerede olduğunu hatırlamıyorum. Son zamanlarda hafızam çok zayıfladı.' dedi.

'Size yardım edeyim. Mezarlıktaki cinayeti hatırlıyor musunuz? Ben...' dedim.

Papaz, geriye çekildi ama bağırmadı. Kapıyı da kapatmadı. Bir nefes aldıktan sonra yavaşça sordu:

'Siz hapishanede değil miydiniz?'

'Kaçtım.'

'Buraya niçin geldiniz?'

'Beni saklayın diye... Bir zamanlar canilerin tapınaklarda saklandığını okumuştum bir yerlerde. Ben, sizi öldürmek istemiştim. Şimdi de Hristiyan papazının, kendi katiline karşı nasıl davranacağını görmek istiyorum.' dedim.

Papaz, bu sözüm üzerine:

'Buyur, içeri gir.' dedi.

Adımımı eşikten içeri atınca, kapıyı şiddetle kapadım. Alaycı bir gülüşle:

Grigory Petrov

'Sizi tekrar öldürmeye kalkarım diye korkmuyor musunuz?' diye sordum.

Ev sahibi, beni tekrar baştan aşağı süzdü:

'Hayır, korkmuyorum.'

'Niçin?'

'Gözleri böyle olan insanlar, adam öldüremez çünkü.'

'Benim gözlerim nasıl?' diye sordum şaşkınlıkla.

'Hüzünlü, derin bir kederle dolu... Siz ruhen çok hastasınız.'

Odaya girelim.'

Bana ne oldu, anlayamadım. Önceleri demir gibi sert olan Karokep, bu kez, sıcak odaya getirilen donmuş balık gibi birdenbire yumuşamıştı. Masanın üstünde, papazın okuduğu İncil açık duruyordu.

'Karnınız aç mı, bir şey yemek ister misiniz?' diye sordu.

Sert bir sesle:

'Şarap getir!' dedim.

Göğsüme bir şeyler oldu. Boğazım tıkanıyordu. Ev sahibi dışarı çıkınca, sandalyeye oturup ağlamaya başladım. Çocukluğumdan beri hiç böyle ağladığımı hatırlamıyorum.

Papaz bir bardak şarap ve bir dilim tereyağlı ekmek getirdi. Ben, önünde diz çöküp elini tuttum:

'Beni affedin, affedin!' dedim.

'İçiniz rahat olsun, şarabınızı için. Ne isterseniz söyleyin.' dedi.

'Ne mi söylemek istiyorum? Ben, isyan etmek istiyordum. Sizinle alay etmek, belki de sizi öldürmek için buraya gelmiştim. Sonuç başka türlü oldu.' dedim.

Kırk dökük sözlerle yıllardan beri duyduklarımı, yerde ve gökte, yalanı öldürmek istediğimi anlatmaya başladım.

Ev sahibi beni sessizce dinliyor, yalnız ara sıra ellerimi ve başımı okşuyordu.

Beyaz Zambaklar Ülkesinde

Hikâyem bittikten sonra papaz, gülümseyerek:

'Demek siz, Tanrı'yla savaşıyordunuz? Tanrı'yı kızdırmak için kiliseleri soyuyor, iyi adamları öldürüyordunuz. Budala ve zavallı bir adamsınız siz.' dedi.

'Fakat Tanrı varsa, niçin benim cezamı vermiyor?' diye sordum.

'Oğlum, sen Tanrı'yı kendin gibi sanarak onunla uğraşmaya kalkmışsın. Tanrı, senin gibi canilere benzemez ki, sana karşılıklıta bulunsun. Tanrı senin cezayı vermediyse, demek ki kendini düzeltmen için sana bir şans vermiş. Evvelce o küçük Yohan, nasıl iyi ve masum çocuksa, sen yine öyle olmaya çalış.'

'O hâlde gidip teslim olayım.'

'Hayır, buna gerek yok. İsa'ya, günah işlemiş bir kadın gelmiş, günahlarını bağışlatmak için ne yapması gerektiğini sormuş. İsa da ona: 'Kalt git, bir daha günah işleme!' demiş.

Sen de bundan sonra namuslu adam ol. Namusunla çalış, kazan. Sanırım çocukların da var. Onları yetiştir. Namuslu bir çalışmayla geçimlerini sağlamayı öğrensinler.'

İşte, sevgili Yukko! Ben, yeniden namuslu hayata döndüm. Çocuklarımı büyüttüm, okuttum, adam ettim. Benim hikâyem, budur! Şimdi sen de bana nasıl reçel kralı olduğunu anlat. Çünkü Yarvinen'le Karokep, iki çocukluk arkadaşıdır. Onlar, bizim milletimizin iki yarısıdır. Biri, soğuk bir karanlık ve bilgisizlik içinde ölmüş, diğeri güneşin ışıklarıyla parlak bir bahar hayatı yaşamaya çağrılmıştır.'

Yarvinen, konuşmasının burasında üniversite profesörlerine yönelik olarak şu sözleri söyledi:

"Sayın öğretmenler! Yarvinenlerle Karokepler, aynı milletin çocuklarıdır. Her biri çocukluğunda iyi olduğu kadar kötü etkilere de açıktır. Eğer ben, herkesin saygı ve sevgisini kazanan bir adam olmuşsam, bu benim kendi meziyetim değildir. Sevgili

Grigory Petrov

çocukluk arkadaşım Yohan Karokep haydut ve katil olmuşsa, bu da onun kendi suçu değildir. Bu, onun yalnızca kötü talihidir. Yarvinen'le Karokep, aynı madalyonun iki yüzüdür. Aynı ağacın iki dalıdır. Ağacın gövdesiyse halktır.”

20 YARVINEN, OKUNEN VE GULBE'NİN KRALLIK HİKÂYELERİ

Yarvinen, konuşmasının devamında, önceleri bir sokak çocuğuyken şimdi vatani için büyük ve yararlı işler yapan bir insan konumuna gelmesine, tesadüfen dinlediği bir konferansın sebep olduğunu söyledi. Şimdi sahip olduğu her şeyi bu konferansa borçluydu.

“Benim küçük bir dükkânım vardı. Orada kurabiye, şekerleme filan satardım. Böyle sınırlı bir hayat geçirmeye mahkûm olduğumu düşündükçe, canım sıkılırdı... Az kazanıyordum... Manevi olarak gerilemeye, içki içmeye başladım. Bu sırada tanınmış bilginlerimizden biri, kasabamıza geldi. Ve duvarlara şöyle ilanlar astırdı:

‘İhtiyar, genç, bilgili, bilgisiz herkesi davet ediyorum. Bütün hayatımı Suomi’imizin yükselmesine adadım. Bu bir saat içinde alacağınız fikirlerle, hayatınızın birkaç yılının, sizin ve vatan için yararlı olacağını ümit ediyorum.’

O zamana kadar birkaç kez konferansa gitmiş, orada tanıdıklarına da rastlamıştım ama doğrusu, konferansa gitmekten pek hoşlanmazdım. Çünkü konferansı, çoğu zaman o kürsüye çıkmaya layık olmayanlar verirdi. Konferansçılar, ya dişleri dökmüş dindar kişilerdi, ki bunlar çoğunlukla bizim anlamadığımız şeyleri mırıldanıp dururdu, ya da şarlatan gençlerdi, ki ciddi düşünce konuşacak yerde lüzumsuz şeyler söylerlerdi. Bir diğer sınıf da eğitim bakanlığı memurlarıydı. Bunlar da harcırah ve gündelik almak için yolculuk yapardı. Şimdiye kadar dinlediğim konferansların can alıcı bir konusu olmamıştı.

Grigory Petrov

Bu defa şehrimize gelen bilginin çağrısı, birçok kimseyi ilgilendirdi. Salon tıklım tıklım doldu. Ben de gittim bu konferansa, beni canlandırdı, daldığım derin uykudan uyanmama sebep oldu. Yaşamın amacını anlattı bana. Amacıma nasıl ulaşabileceğimi gösterdi. Konferansın konusu, "Yağma Edilmiş Kitap" tı. Konuşmacı, Robinson Crusoe'dan söz ediyordu. Sözleri, Sokrat'ın konuşmasına benziyordu. Yüksek felsefi düşünceleri, çocukların bile anlayabileceği yalın bir dille anlatıyordu:

'İnsanlık, her zaman kocaman bir çocuğa benzer. İnsanlar, kendi aralarındaki anlaşmazlıkları hep kavga ve gürültüyle çözerler. İyi fikirlerini bile eli sopalı savunmak isterler. Hikmet ve felsefeyi, oyuncak ve eğlence hâline getirirler. Birçoğunuz Robinson'un öyküsünü okumuş veya işitmişsinizdir. Ne zaman okudunuz? Küçükken, değil mi?

Diyorlar ki, Robinson öyküsü, küçük çocuklar içindir. Hayır, bu kitap, büyük olmak isteyen her ulus için bir felsefe kitabıdır. Robinson, bütün kahramanların üstünde, dünyanın en büyük kahramanıdır. Sarsılmaz bir iradenin canlı bir sembolüdür.

Robinson Crusoe, İngiltere'nin ve Kuzey Amerika'nın büyüklük ve gücünün anlaşılmasına hizmet eden bir yol gösterici, bir anahtardır.

Robinson, yeryüzünde sevincin temsilcisi ve havarisidir. Shopenhauer ve Hartmann'dan yüz kez üstün bir filozoftur. Daha iyi bir insan yaşamının kazanılması için yapılan bir savaşta zafere ilan etmiştir, o.

Robinson'dan öğreniyoruz ki, insan dünyanın ve dünyadaki hayatın kralıdır. Robinson bize bu dersi, kuru sözlerle değil; canlı örneklerle ve yaptığı işlerle öğretir. İnsanın zekâsı, dehası, güçlü iradesi, doğanın karanlık güçlerinin hepsine üstün gelebilir. Yorgun ve hasta beyinlerin doğduğu uydurmaları bir yana bırakmamız gerektiğini söyler, Robinson. Robinson'un düştüğü durumu bir düşünelim.

Boş Zambaklar Ülkesinde

Fırtına, denizde gemiyi parçalıyor. Çevrede, üzerinde yaşanabilecek bir kara parçası yok! Her taraf su. Bütün yolcular boğulmuş. Bir genç çocuk, bir tahta parçasına tutunarak tek başına kurtulmuş. Dalgalar onu sürükleyerek aç ve çıplak bir hâlde boş bir adaya çıkarmış. Bu gence acaba ne oldu? Ölüp gitti mi, yoksa ümitsizlik girdabında intihar mı etti dersiniz?

Robinson, batan gemiden kurtarabildiği şeyleri binbir zorlukla adaya sürükleyip orada kendisine bir kulübe yapıyor. Buğday ekiyor. Yaban keçilerini evcilleştiriyor. Daha sonra da adaya gelen yerlilerden birini yakalayıp kendisine yardımcı ve dost ediniyor. Kısacası, boş adada eksiksiz ve düzenli bir hayat kuruyor.

Hem de tek başına... Genç bir adam. Boş bir adada...

Sayın öğretmenler, papazlar, hâkimler, mühendisler, memurlar, avukatlar, genç Suomi'nin çocukları, aydınların çiçekleri! Siz de kendi milletiniz içinde birer Robinson olmak istemez misiniz? Robinson, boş adanın orta yerinde, insan eti yiyen bir yerliyi eğitmiş, kendine arkadaş ve yardımcı yapmış. Sizse büyük şehirlerde yüksek okulların, gazete yönetim yerlerinin, tiyatro ve müzelerin duvarlarının dibinde durarak milletimizin milyonlarca bireyi hakkında: 'Bunlar cahil, kaba ve sarhoştur!' diye şikâyet ediyorsunuz.

Robinson'u gözünüzün önüne getirin. Yaşama ve insanlara karşı görevinizin ne olduğunu düşünün.' diyordu bu ateşli konuşmacı."

Yarvinen, ara vermeden konuşmasını sürdürüyordu:

"Bu konferans, benim gözlerimi açtı. Birden bire büyük ve güçlü kanatlara sahip olduğumu hissettim. İçimde büyük adam olma arzusu belirdi. Bizim küçük Suomi'miz için, ben de büyük bir iş yapayım demeye başladım.

Fakat ben ne yapabilirdim ki? Bütün sermayesi 5-10 papelden ibaret olan bir kurabiyeci çocuk ne yapabilirdi?

Grigory Petrov

O sırada üç dostum vardı. Onları da konferansa götürmüştüm. Düşüncemi açtığımda bana itiraz ettiler. Arkadaşlarımın biri kunduracı, biri demirci, diğeri de yumurtacıydı. Konferanstan dönerken bunlar:

'Her birimiz birer kahraman değil miyiz? Birimiz yumurtacıyız, birimiz kunduracı. Sen de çocuklara şekerli simit alıyorsun. Biz nasıl birer Robinson olabiliriz?' diyor ve gülüşüyorlardı.

Bu sırada bana ilham geldi ve dedim ki:

'Ne demek, efendiler? Ben kurabiye satarım ama niçin kendi sanatımda, kendi işimde bir Robinson olmayayım? Yalnız ballı simitler satmakla kalmam, ülkemizde arıcılığı da ilerletebilirim. Bu işi o dereceye vardiirabilirim ki, ballı ve tatlı kurabiyeler, bu ülkede yalnız zenginlere özgü bir lüks olmaktan çıkar, fakirler de bunları kolayca elde edip yiyebilir. Arkadaşlar, ben kararımı verdim. Bu memleketin tatlı kralı olacağım.'

Bu sözleri dinleyen arkadaşlarım gülerек:

'Öyle ise, biz ne olacağız?' diye sordular.

'Biriniz ayakkabı kralı, diğeriniz de yumurta kralı olabilirsiniz.' cevabını verdim.

Bu kararımızdan sonra, hep birlikte plan kurmaya başladık. Eve gittik. Sabaha kadar gözümüze uyku girmedii, hep bu konuları görüştük.

'Peki, sonra ne oldu?' diyeceksiniz.

Ne olacak? Çok geçmeden azim ve iradeyle, dur durak demeden çalışarak, gençliğimizde kurduğumuz hayallerin gerçekleştiğini gördük.

Kunduracı olan arkadaşımız, biraz para biriktirdi. Eğitim için Paris'e gitti. Orada, en ünlü ayakkabı yapımevlerinin birinde üç yıl çalıştı, sanatkâr bir kunduracı olarak geri döndü.

Şimdi, iki oğluyla beraber çalışıyor. İkisi de üniversite eğitimi görmüş. Biri, kimya öğrenimi görerek Finlandiya'nın en büyük deri fabrikasının müdürü oldu.

Beyaz Zambaklar Ülkesinde

Okunen ve Oğulları firması, bütün Avrupa'da tanındı. Okunen Kundura Yapımevleri, bütün Fin kasabalarından başka Avrupa'nın büyük şehirlerinde de vardır. Londra'nın Piccadilly'sinde Paris'in Opera Bulvarı'nda, Okunen Ayakkabı Mağazaları'na rastlarsınız. Bu imalathane ve mağazalar, Okunen'in küçük oğlu tarafından yönetilmektedir. Küçük oğlu, Almanya'nın Jena Üniversitesi'nde eğitimini tamamladı. Bir Parisli gibi Fransızca konuşur. Bir moda tasarımcısı sayılan İngiliz Veliiahtı Edward, ayakkabılarını Okunen mağazalarına sipariş verir, Okunen'in oğluna 'meslektaş' diye seslenir ve:

'İkimiz de birer krallığın veliahtıyız. Ben İngiltere Kraliçesi'nin oğluyum, siz de Ayakkabı Kralı'nın oğlusunuz.' diye şaka yapar. Ve ara sıra neşelendikçe:

'Veliiaht unvanını taşımaya, siz benden daha layıksınız.' der.

Okunen ve Oğulları Firması, her yıl bütün Finlandiya'da yetmiş sekiz on genci seçerek yüksek eğitim almaları için Almanların Virchov Labaratuvarı'na, Fransızların Pastör Enstitüsü'ne, Amerika'da Edison'un yanına gönderdi.

Burada, Robinson hakkındaki güzel bir konferansın verdiği sonuçları görüyorsunuz. Fakat hepsi bu kadar değil. Pazar yerinde, sepet içinde yumurta satan Thomas Gulbe de Yumurta Kralı oldu. Ülkemizden başka İngiltere, Fransa ve Almanya'da ünlü oldu.

Thomas Gulbe, köy köy dolaşarak yumurta toplamaya başladı. Her köy veya kasabada kapı kapı dolaşip her evden iki üç veya sekiz on yumurta satın aldı. Aldığı yumurtalara karşılık köylülere para yerine, onların işine yarayabilecek ve hoşlarına gidebilecek ufak tefek eşya verip toplanan binlerce yumurtayı sandıklara doldurarak yabancı ülkelere ihraç etti.

Fakat Gulbe, sadece en taze yumurtaları topladı. Üç günlük yumurtaları bile bayat diye satın almazdı. Her yumurtanın üstüne T. G. harfleri, yani Thomas Gulbe markası basıldı.

Bir yıl sonra Londra, Paris ve Berlin'in en büyük lokantaları, T. G. markalı yumurta istemeye başladı.

Yol masrafı fazla olduğundan Thomas Gulbe, Finlandiya'nın her yanına yolculuk yapamıyordu. Bunun için, başka bir çözüm buldu. İlkokul öğretmeniyle yazışarak memleketin içinde mükemmel bir örgüt oluşturdu. Bu, çok geniş, fakat aslında çok basit bir işti. Gulbe, memleketi bölgelere ayırdı. Her bölgeye Romen rakamlarıyla işaretler koydu. Bir ilçede, kendisiyle mektuplaşan öğretmenlerin adlarını saptadı. Ve bunları, Romen rakamlarının yanına ekledi. Sonra da yumurta getiren ailenin baş harflerini işaret etmeye başladı.

Artık öğrenciler, her sabah okula gelirken, bir gün önce kendi evlerindeki veya komşularındaki taze yumurtaları beraberlerinde getirip öğretmene veriyorlardı.

Öğretmen, her gün topladığı birkaç yüz yumurtanın üzerine gereken işaretleri kimyevi bir mürekkeple yazdıktan sonra, hemen Thomas Gulbe'nin yumurta depolarının bulunduğu Abo şehrine gönderiyordu. Oradan da hemen sandıklar içine yerleştirilerek vapurlara sevk ediliyordu. Bu düzen sayesinde Paris, Londra, Breslav, Anvers, Berlin lokantalarındaki müşterilere iki üç günlük taze yumurta veriliyordu.

Eğer bu yumurtalardan biri bozuk çıkarsa, '15 Nisan, VII, 15, M. işaretli yumurta bozuk çıkmıştır.' diye yazılı bir mektup Gulbe'ye gönderilirdi.

Gulbe ticarethanesinde, iki üç dakikalık bir araştırma sonucunda anlaşılırdı ki, VII numaralı Kuopio ilçesinden, 15 numaralı öğretmenin Madam M'den aldığı yumurta bozuk çıkmıştır. Hemen öğretmene bir mektup yazılır ve: '15 Nisan'da, Madam Makinen'den alınan yumurta bozuk çıkmıştır. Tekrarı hâlinde bir daha kendisinden yumurta satın alınmayacağını söyleyin.' diye bildirilirdi.

Bayaz Zambaklar Ülkesinde

On yıl sonra Thomas Gulbe, Finlandiya'nın yumurta kralı oldu. Londra, Hamburg ve Finsing'de yumurtaları saklamak üzere yaz için soğuk hava depoları, kış için de kaloriferli depolar hazırladı.

Finlandiya'nın bütün ilçe merkezlerinde tavuk çiftlikleri inşa etti. Burada, damızlık için yetiştirilen cins tavuklar, ucuz fiyatla köylülere satıldı.

Thomas Gulbe, yumurta ticaretiyle birlikte, kümes ve av kuşlarıyla av hayvanları ticaretine de başladı. O, çoktan beri milyonerdir. Ama bu işin en önemli yanı, yaptığı ticaretle, her yıl Finlandiya'ya milyonlar kazandırıyor olmasıdır.

Thomas Gulbe ticarethanesi, her yıl şu paraları vermektedir: Köy okuma odalarına yüz bin mark, en zeki köylülerin çiftlikte araştırma yapmak amacıyla Norveç, Danimarka ve İsviçre'ye gönderilmeleri için yüz bin mark, ünlü Fin bilginlerinin, yazar ve sanatçıların yabancı ülkelerde araştırma yapabilmeleri için yüz bin mark.

İşte Thomas Gulbe, bu amaçlar uğrunda sekiz yıldan beri her yıl yüz bin mark veriyor. Şimdiye kadar verdiği para, iki buçuk milyon mark eder, ki bu para, Gulbe'nin servetinin çok küçük bir parçasıdır. Canınızı daha fazla sıkmamak için sözü kısa keserek kendi taç ve tahtımdan bahsedeceğim. Küçük bir kurabiyeci çocuğun nasıl reçel kralı olduğunu anlatacağım.

Robinson öyküsünden aldığım ders sonucunda ben, kendi işimde bir çeşit Napoleon olmaya karar verdim. Önce Finlandiya'yı elde etmeye, sonra da Avrupa'yı kendi imparatorluğuma katmaya karar verdim. Görüyorsunuz ya, fakir ve hemen hemen cahil bir Fin çocuğunun kurduğu bu plan, çok yükseklerde uçan bir insanın planıydı. Fakat ben, aklıma koyduğum şeyi mutlaka yapmaya karar vermiştim.

Ve bu hedefime ulaştım. Önce işe küçükten başladım. Bir küçük şurup fabrikası açtım. Bu fabrika hâlâ işliyor. Burası bir

Grigory Petrov

samanlığa veya patates deposuna benzeyen, ahşap bir binaydı. Yani çok ilkel ve sıradandı. Banka müdürüne giderek dedim ki:

'Ben, bütün Finlandiya'yı ele geçirip tatlı kralı olmak istiyorum.'

Ardından düşüncelerimi uzun uzun anlattım. Müdür:

'Bir deneyin.' dedi. 'Sizin gelecekteki krallığınız için biz de bir miktar sermayeyi tehlikeye atalım.'

Girişimlerim, başarıyla sonuçlandı. Elde ettiğimiz şurup, temiz, koyu ve tatlıydı. Şekerden daha tatlıydı. Önceleri, köyleri dolaşıp şurup vererek patates toplardım. Bunlardan şurup yaparak tekrar patatesle değiştirdim.

İkinci yıl sonunda, Finlandiya'nın çeşitli yerlerinde beş tane fabrikam vardı. Sonra, yeni bir işe giriştim. Ülkemizin ormanlarında çok çilek yetişir. Kışın köyleri gezerken, köylülere binlerce litre veresiye şurup dağıttım. Köylüler, şurupların karşılığını yazın çilekle ödemeye başladılar. Çoluk çocuğu kırlara gönderip onların topladığı çilekleri arabalarla bana getirmeye başladılar. Bu çilekler, ustabaşının da dediği gibi, pancardan daha uzuca geliyordu.

Derken, köylüler ve işçiler, Yarvinen reçellerini ekmek dilimine sürerek yemeye alıştılar. Reçel ve ekmek, birçok ailede öğle ve akşam yemeğinin yerini aldı. Çünkü benim yaptığım reçel tatlı, lezzetli, ucuz ve besleyiciydi. Ertesi yıl, Finlandiya'da toplanan çilekler yetersiz gelmeye başladı. Rusya ve Almanya'ya siparişler verdim. Rusya'dan, ünlü Vladimirofski vişneleri gelmeye başladı. İrlanda'dan da şekeri bol bir çeşit patates getirttim.

Bu sıralarda yine köyleri dolaşıyor, köylülere yemiş fidanları ve tohumluk patatesler dağıtıp bunları nasıl ekip yetiştireceklerini öğretiyordum. Bütün Finlandiya, çiftliğim hâline gelmişti. Ülke, sadece benim vücudum gibi bir şeydi. Binlerce sinir, kan, damar ve kas, hiç durmadan benim için çalışıyordu.

Beyaz Zambaklar Ülkesinde

İşlerin bu derece geliştiğini gördükçe, seviniyordum. Tek düşüncem şurup, patetes, çilek ve vişneydi. Bunların nasıl ıslah edilebileceğinden başka bir şey düşünmüyordum. Reçel ve tatlıyı seven sanatçı ve şairler yardımcım oldular. Yaptığım her yenilik, onları da sevindiriyordu.

Sürekli, 'Yarvinen reçellerini nasıl daha ucuza mal edebilirim?' diye düşünüyordum.

Nehirlerdeki kayıkçılar, dağlardaki madenciler, benim reçellerimle beslenirdi. Finlandiya'ya gelmiş bir İngiliz orman şirketinin müdürü, işçilerin Yarvinen reçellerini yediklerini gördükten ve kendisi de yedikten sonra dedi ki:

'Bu reçeler, işçilere özgü bir gıda değildir. Kral sofralarına yaraşan bir tatlıdır. Bu kadar ucuza satılmasına bir türlü aklım ermiyor. Siz bana bu fiyattan 50.000 kutu verebilir misiniz?'

'Elbette veririm. Üstelik bu dediğiniz miktarda alırsanız, size bir de % 2 indirim yaparım.' cevabını verdim.

Yarvinen reçelleri, İngiltere'de de ünlü oldu. Ardından Danimarka, Hollanda, Belçika, Almanya, Fransa ve hatta Amerika'da bile satılmaya başladı.

İşimin çeşitli bölümleri vardır. Her bölümün başında uzman kimyagerler, uzman bilim adamları bulunur. Bu bilim adamları, zaman zaman ülkemizin değişik yerlerinde köylülere patatesin, ahududunun, vişnenin ve çeşitli çileklerin nasıl yetiştirileceğine dair konferanslar verirler.

Şimdi yaz için soğuk hava, kış içinse sıcak hava sistemi bulunan özel vagonlarım var. Her yıl Mesina limanından bir gemi portakal ve Singapur limanından bir gemi pirinç satın alıyorum. Fin gençleri, sayemde istedikleri kadar muz yiyebiliyor. Benim şurup, reçel ve marmelat kutularım; rom, İsveç puncu, apsent, İkkör ve konyak şişeleriyle yarışıyor.

Halk, 'İçmekten çok yemeye alışıyoruz.' demeye başladı."

Yarvinen, ulusal üniversitenin profesörlerine hitaben söylediği sözlerine şöyle devam ediyordu:

“Siz benden daha iyi bilirsiniz ki şeker, fazladan bir çerez değildir. Şeker, gıda almanın ve sağlığı korumanın esasıdır. İyi beslenen bir adam ve halk, daha az içki içer. Tatlı, acının her zaman düşmanıdır. Tatlıyı sevenler, alkollü içkileri sevmez.

İşte bundan dolayı, Yarvinen’in reçel kutularına ‘İçkiye engeldir’ unvanı verilmiştir. Bu kutulardan her biri, girdiği köylü veya işçi evinde parlak bir güneş ışığı görevini görür. Bu kutunun eve geldiğini gören bütün çocukların gözleri sevinçle parlar. Aile reisinin bir günde elde ettiği paranın alkole, yani zehre verilmeyip de gıdaya verildiğini gören her anne, bu durumdan memnundur.

İskelede, Yarvinen markalı binlerce sandığın vapurlara yüklendiğini gördüğüm an, kalbim sevinç ve mutlulukla dolar. Bunları, askerlerim olarak düşünürüm. O askerler ki halkın huzuru ve ailelerin mutluluğu için çalışırlar.

Hayalimde, onları kutsal bir yere yerleştiririm. Her kutuyu ayrı ayrı kutsarım. Çünkü bilirim ki o, anlamsız ve boş değildir. Gerek Finlandiya’da ve gerekse daha uzak ülkelerde insan hayatını tatlılaştırmakta payıma düşen görevi büyük bir çaba göstererek yerine getirdim. Bütün bunları, bendeki kutsal ateşi alevlendiren o güzel kitabın yazarına borçluyum.

Ondan sonra da halka ışık ve bilgi saçan sizlere teşekkür etmeliyim. Uzak yerlerden gelen bir profesörün tutuşturduğu parlak ateş, sizin sayesinde sönmez ve büyük bir ateş oldu. Siz, benim ruhumun kandiline yağ döktünüz. Size teşekkürler! Sonsuz teşekkürler!

Yaptığınız büyük işlerin karşılığı, böyle sadece teşekkür etmekle ödenmez. Bu yolda yılmayıp daha nice büyük işlerde başarılı olmanızı dilerim.

Genel tarihi okudum. Birçok bilim adamıyla görüştim. Uzun uzadıya düşündüm. Hâlâ da düşünüyorum. Sanırım, yeryüzündeki ulusların çoğu henüz yamyamlıktan kurtulamamıştır. Yalnız, şimdiki yamyamlık eskisi gibi değil.

Bayaz Zambaklar Ülkesinde

Başkalarının topraklarını zorla alan komutanlardan, niçin bu kadar büyük bir saygıyla söz edildiğini anlayamıyorum. Büyük İskender, Anibal, Sezar, Yarlman, Napoleon ve daha bunlar gibi binlerce komutan, yabancıların topraklarını yağma etmekten başka ne yapmıştır?

Bu istilalar sonunda büyük devletler meydana gelmişse de halk, ihtiyaç içinde açlıktan ölüyor. Milyonlarca insan cahil kalıyor. Her yerde içki, hırsızlık, eğlenceye düşkünlük, kavga, karşılıklı nefret... Herkes birbirine küfrediyor.

Babasının zenginliği veya okul diploması sayesinde, halkın yuvarlandığı kokmuş bataklıkta, sağlam bir toprağa ayak basanlardan her biri, milyonlarca vatandaştan birini bile karanlıktan kurtarmak için kılını kıpırdatmıyor. Bunlar cahil, sarhoş ve aç halktan oluşmuş bir devletin bataklık bir zemin üstüne taştan yapılmış yüksek bir kuleye benzediğini unutuyor veya hatırlamak istemiyor.

Tarih, kaç kez bu gurur anıtı kahramanlara ibret dersi verdi? Kaç kez hatalarını başlarına kaktı? Hilekâr Metternichlerin kurdukları binalar birer vuruşla yıkılmadı mı?

Tarih, bunları çocukların mukavva kutulardan yaptıkları oyuncaklar gibi yıktı ama bunlar hiç kimseye bir ibret dersi olmadı. Politikacılar, eski gasp ve yağmacılık oyununa devam ediyor hâlâ. Hep devletin sınırlarını genişletmeye uğraşiyor ama genişletilen sınırlar içindeki düşüncüyü, vicdanı yükseltmeyi düşünmüyorlar.

Bizim küçük Suomi'miz, toprakça bundan daha büyük olmaz. Ben, vatandaşlarımızın sayısının gittikçe artmasını istiyorum. Suomi'nin iki milyon halkının öğretim ve eğitim görmesini, gerek kendi hayatlarının ve gerekse devlet hayatının yapıcıları olmalarını istiyorum."

Yarvinen, toplantıda hazır bulunan öğretmenlere doğru saygıyla eğilerek konuşmasını bitirdi.

Grigory Petrov

Bu sözler üzerine, Torsten Forsten adında ihtiyar bir köylü ayağa kalkıp:

“Amin!” dedi.

Sonra diğerleri de tekrar ettiler.

“Amin! Amin!”

Torsten Forsten’in üç oğlu, Helsinki Üniversitesi’nde profesördü. Kendisiyse, ağaçlardan çamsakızı toplayan yoksul bir köylüydü.

Başkan, ayağa kalktı ve:

“Yarvinen’in bu akıllı ve etkili sözlerinden sonra, artık başka söze gerek kalmadı. Yarvinen’in sözleri, halkın yöneticilere: ‘Bizim yanımıza gelip bize bir şeyler öğretin!’ diye feryat etmesinin ifadesidir.” dedi.

Bütün Fin gazetelerinde bu törenle ilgili haber yapıldı. Yarvinen’in konuşması, gazetelerde aynen yayınlandı.

Bu konuşma, Finlandiya’da olay oldu. Uzun zaman bundan söz edildi. Finlandiya’daki halk ve işçi kitesini aydınlatmak isteyenlerin ordusu, yüzlerce asker kazandı.

Bazı şehirlerdeki zengin tüccarlar, halk üniversiteleri için binalar hediye etti ya da yeni binalar yapılması için para verdi.

Birçok öğretmen, hâkim, avukat ve doktor, her akşam kahvehanelerde oturup iskambil oynamaktan ve bira içmekten vazgeçti. Tekrar kitap okumaya başladılar. Halkı aydınlatabilmek için kendileri aydınlanmak ihtiyacını duydular. Usta hatipler ve konferansçılar çıkmaya başladı her tarafta.

Bütün toplantı, oyun ve eğlence yerlerinde, lokantalarda toplanan bağışlarla halka faydalı olacak kitaplar satın alınarak en ücra köylere kadar gönderildi. Belli konular belirlenerek bu konularda en güzel kitabı yazanlara ödül verildi. Yazarların kitaplarının basılmasına yardım edildi. Bu suretle halkın yararlanması için hazırlanan kitaplar ucuz fiyata satıldı.

Beyaz Zambaklar Ülkesinde

Hayatının son yıllarında Snelman, dostlarıyla sohbet ederken:

“Finlandiya'nın şimdiki hâliyle, çocukluğumdaki hâlini düşünürken, gözümde şöyle bir tablo canlandırıyorum:

Büyük, harap bir ev. Bütün pencereleri kapalı. Böyle bir ev insanda terk edilmişlik hissi uyandırır. Karanlık, boğucu, nemli ve sıkıntılı olan bu ev, büyük bir mezara benzer. Düşünün ki, bir yandan genç, cesur ve güçlü insanlar geliyor. Fazlasıyla neşeli ve akıllı adamlar, bunlar. Hemen perdeleri çekip camları açıyorlar ve eve güneş ışığı, temiz hava ve çiçek kokuları giriyor. Evin içindeki her şey canlanıyor. Bina elden geçiriliyor. Gençleşiyor. Yabancılar, perili bir yerden kaçır gibi bu evden uzaklaşıp yenilenen binayı şaşkınlıkla seyrediyor.

Her devlette, her ilde, her ilçede en yüzüstü bırakılmış ve unutulmuş bir köşede de böyle bir değişiklik yapılabilir. Bunun için uyanık ruhlu ve uygarlık uğruna çalışmaktan bıkmayan, usanmayan insanlara ihtiyaç vardır.” derdi.

80 KÖYLÜ, İŞÇİ VE SANATÇI EL ELE 82

Snelman, millete ait işlerin ve dünyadaki olayların, saray zihniyetine göre açıklanmasına ve bu zihniyetle anlaşılmasına henüz çocukken, eğitimine devam ederken bile çok kızardı. Çünkü bütün ders kitaplarında, krallardan ve bunların bakanlarından, aristokrat ailelerin birbirleriyle uğraşmalarından, baronlardan, generallerden ve nihayet birkaç büyük bilgin, yazar ve sanatçıdan söz edilir, bunların hayatları yazılır. Savaşlar, saray entrikaları, diplomat hileleri, suikastlar ve ihtilaller, en küçük inceliklerine kadar anlatılır. Tarih dersini okutan öğretmenler de yalnız bunlardan söz eder.

Ama asırlar boyunca çeşitli memleketlerdeki halkların nasıl bir hayat yaşadığı ya tesadüfen anlatılır ya da hiç söz edilmez. Milyonlarca köylü, milyonlarca kişi, çeşitli çevrelerden yüzlerce binlerce sanatçı, tarihin inceleme alanının dışında yaşamıştır.

Milletin düşünce ve duygu yönünden yükselmesiyle ilgilenenler pek azdır. Daha doğrusu, milletin maddi ve manevi hayatının yükseltilmesiyle kimse ilgilenmemiştir.

Çayır yetiştirilmesini, hayvan beslenmesini, tuğla, kâğıt ve kumaş yapma usullerini iyiye doğru götürmüşler ama milyonlarca insanın ruhunu, moralini, sağlığını, gıdasını, yaşadığı yeri düzeltmeyi düşünmemiş, kendi hâline bırakmışlardır. Sanki bunları düşünmek, hiç kimsenin görevi değilmiş gibi...

Her zaman ve her yerde kitleler, sabırla dayanmaya zorlanmıştır. Sıkıntı ve yokluklara katlanmak, onların görevi sayılmıştır. Her fırsatta halka saldırılmış, halk hep küçük görülmüştür.

Her zaman ve her yerde halk için şunlar söylenmiştir:

Beyaz Zambaklar Ülkesinde

“Millet sarhoş ve tembeldir, çalışmak istemez. Kabadır, aç-gözlüdür, zalimdir.”

Bir de bunun tersine şu söylenir:

“Halk, bütün büyüklüğünü sabırla dayanmakta göstermektedir. Aç kalır, soğuktan donar, pislik içinde yaşar ama şikâyet etmez, bunlara katlanır.”

Milletin bu katlanma gücünden aşk ve heyecanla söz edilir. Milletin sabırla dayanması, bir din derecesine yükseltilir. Zaten Hıristiyanlığı sabır ve dayanma dinine çevirmemişler midir?

Snelman, sabır ve dayanmanın tapınma derecesine yükseltilmesine de halkı böyle görenlere de kızardı.

En büyük sefalet ve yokluklara karşı millete dayanma tavsiye eden elit insanlara kızardı.

Sonra, bu durumlara katlandığı için, halka da kızardı. Halkın düşünce yönünden uyuşuk olmasına, hayatın maddi ve manevi sefaletiyle hukuksuzluğa ve sarhoşluğa alışmasına sinirlenirdi.

Snelman, kızdığı zaman şöyle bağırırdı:

“Milyonlarca insan, hayvan gibi yaşıyor. Pis, miskin insanlar! İşkembeyi doldurmaktan başka düşünceleri yok!”

Sakinleşince de eklerdi.

“Fakat suç millette midir? Bu, onlar için bir felakettir!”

Snelman, iki sınıf arasında şöyle bir karşılaştırma yapardı:

“Bahçeyle orman... Bahçenin içinde yollar açılmış. Yollara ince, güzel, temiz kum döşenmiş. Yolların iki tarafı, çiçekler ve meyve fidanlarıyla süslenmiş. Çayırık kısımları, her gün düzenli olarak sulanan ve zaman zaman biçilen yeşil ve özlü çimenler... Kameriyelerin etrafını menekşe çiçekleri sarmış... Şadırvanlar akıyor... Şuraya buraya heykeller dikilmiş. Yolların kenarına karnepeler konmuş... Her köşeye ve her fidana özenen bir insan elinin dokunduğu görülüyor.

Şimdi de ormana bakalım. Ormanın görüntüsü tamamen farklıdır. Burada, her şey kendi hâline terk edilmiştir, ilkelidir.

Grigory Petrov

Hiçbir şeyle ilgilenilmemiştir. Tohumları nereye düşmüşse, ağaç ve çalı orada bitmiş. Bazı yerleri, geçilmeyecek hâle gelmiş. Fırtınada devrilen bir ağaç, olduğu yerde çürümüş. Orman içindeki patikalar, tesadüf eseridir. Bunların ıslahıyla kimse ilgilenmez.

İşte, milletin elit tabakası, yukarıda tasvir edilen bahçeye benzer. Tahsil, terbiye, konfor, sağlığı koruma, güzel sanatların verdiği zevkler hep onlar içindir.

Halk ise, daha çok doğa hayatı yaşayan bir ormana benzer, eğer değeri bilirlerse, onu korur. Ormandaki ağaçlar, nasıl bahçedekiler gibi birer canlı ağaç ise, halk tabakasından olan her kişi de yüksek tabakalardakiler gibi birer insandır. Onlar da yaratılış bakımından akıllı ve yeteneklidirler. En üst derecede ruhsal gelişmelere açıktır. "Yalnız, bunlara emek vermek, milyonlarca insanın her birine tam anlamıyla adam olmaları için imkân sağlamak gerekir."

Snelman, bütün köylülerin, işçilerin, sanatçıların, sözün kısası, en geniş halk tabakasının her yönden aydınlatılmasını, doğru yola yönlendirilip eğitilmesini, hayatının en önemli görevi saymış; vaktiyle Piyer Lermite'in Haçlı Seferlerini teşvik etmesi gibi o da Finlandiya'da öğretim ve eğitim seferberliğinin öncüsü olmuştur.

Snelman, her tarafta şunları söylerdi:

"Ülkenin büyük bir kısmının böyle cehalet içinde kalmasına katlanmak ayıp, uygarlık nurlarıyla ışıklanan her insanın buna ilgisiz kalması, bir cinayettir. Devlet denilen şey, yukarı katları geniş pencere, yüksek tavanlı, bol havalı ve aydınlık; aşağı ve bodrum katları ise karanlık, rutubetli, dar ve penceresiz bir şato değildir.

Memleket halkının en kalabalık ve asıl kesiminin kültürden yoksun bırakılması, bir cinayettir. Bu, devletin kendi kendini yıkması, yağma etmesi demektir.

Bayaz Zambaklar Ülkesinde

Vahşilerin fakir olduğunu, memleketlerinin zenginliklerden yararlanma yollarını bilmediklerinden, açlıktan öldüklerini söylüyorlar. Fakat bir ülkede yaşayan her bireyin, manevi ve maddi güçlerden yararlanmasını bilmemek, bilememek ve istememek de vahşetin en büyüğüdür.

En iyi, en değerli on milyon ağaçlı bir ormanı gözünüzün önüne getiriniz. Kimse bakmaz, temizlemez ve korumazsa, bu ormanın ne yararı vardır? Koskocaman ağaçlar, fırtınada yıkılır, yağmur sularında çürür. Bu güzel orman, zamanla sıtma yuvası bir bataklığa döner. Saf orman havası yerine, yüzlerce kilometrelik bir alanda sıtma mikropları dolaşmaya başlar.”

“Anlayın! Anlayın! Anlayın!” diye Snelman tekrar ederci: “Ülkede çalışan her birey, büyük bir değerdir. Onun yediğini, içtiğini, tüketimini parayla hesaplayınız. Normal bir şekilde yetiştirilen her kişinin memlekete neler verebileceğini düşününüz.

Şimdi, bir de ülkedeki sarhoşların sayısını hesaplayın. Eğer terbiye görmüş olsalardı, bunların her biri ülkemiz için, millet için çalışan birer güç olurdu.”

Snelman, bir Avrupa yolculuğunda yaşadığı olayı anlatırdı. Berlin’de, ünlü bir Avusturyalı yazarla tanışmış. Bu yazar, ırk yönünden halis bir Slav olduğu hâlde, eserlerini Almanca yazarmış. O zamana kadar yazdığı sayısız makale ve broşürlerle, Avusturyalı Almanların Galiçya’daki Lehlilere, Moravya’daki Çeklere ve Slovaklara, Voyvodina’daki Sırlara ve Hırvatlara hâkim olmakta haklı olduklarını kanıtlamaya çalışmış. Bu dönme kişi, yazılarında “Slav ırkı, yumuşak bir ırktır, kadın ırkıdır. Bu ırktan olanlar, hayalcidir ama hayalci şair gibi değildir. Yaradılıştan tembeldir. Uzun zaman esir yaşadıkları için, iş yapmayı sevmezler. Yaramazlardan oluşmuş bir millettir bunlar. Başarısızlık karşısında, insanlık gururunu kıran ve uygar Avrupalıyı nefret ettiren bir sefillik ve tembellik içinde yaşamayı tercih ederler. Başarı ve refah hâlinde, özellikle ticaret hayatında vicdansız, yalancı, rüşvetçi,

Grigory Petron

açgözlü, kurnaz ve hilecidirler. Büyük ve kolay kazançlar peşinde koşarlar. Kazandıklarını akılsızca harcayıp israf ederler.

Slavlara, akıllı ve sert Alman terbiyesi gereklidir. Slavlık, sık ve yumuşak yünlü ama pis kokulu bir koyun derisine benzer. Bunu, temizlemesi için Alman dericisine vermek gerekir. Ancak o zaman güzel ve sıcak bir kürk olur.” fikrini ileri sürerdi.

Oldukça zeki olan bu dönme yazar, iyi bir eğitim görmüştü. Belli başlı Avrupa dillerini bilirdi. Yazıları hafif, çekici ve nükteliydi. Yazılarının arasına çeşitli milletlerin, değişik yüzyıllarda yaşamış filozofların, tarihçilerin, edebiyatçıların eserlerinden yaptığı alıntılar sıkıştırırdı. Ve yazılarının karşılığında, Avusturya hükümetinden bol paralar alırdı.

Aslında bu dönnek yazar, yaratılış bakımından kötü değildi. Sadece zevk ve eğlence düşkünü, kadınları ve kumarı seven bir ahlaksızdı. Böyle bir hayat içinse çok para gerekiyordu.

Bu adam, aldığı eğitim ve sahip olduğu yeteneklerle namusunu koruyarak para kazanabilirdi. Fakat böyle bir hayat için ruhun alevlenmesi gerekirdi. Bunun için de düşünce güzelliği ve ahlak temizliği gerekirdi. Kısacası, bir ülküye sahip olmak gerekirdi.

Bunların hepsi, dönnek yazara yabancı şeylerdi. Avusturya Üniversitesi'nde okuduğu yıllarda hava, Metternich'in gerici politikasının buharıyla doluydu.

Metternich, bu eski saray tilkisi, Avrupalı bakan kıyafetinde olan bu Bizans uşağı, özel yetenek ve servet toplama politikası güderek, bile bile ve bir plan çerçevesinde, bütün Avrupa milletlerinin ahlakını bozdu. İnsanları kendine çekmek için bildiği tek yol, rüşvetti. Rüşvet sekreterleri ve rüşvet uzmanları vardı. Bunlar, kimin neyle satın alınabileceğini araştırırdı.

Metternich zamanında rüşvet almak, hafif ve kolay kazançlar peşinde dolaşmak, âdeta bir din hâline gelmişti. Toplum içinde ahlaki oksijen kalmamıştı. Aydınların önemli bir kısmı,

Bayaz Zambaklar Ülkesinde

Metternich politikasının karbonmonoksitiyle zehirlenmişti. Aslında gözü yükseklerde olan gençlik bile alçalmıştı. Gençliğin büyük ülküleri, yol göstericileri yoktu. Gençler, düşünceye ve bir ilkeye sahip olmadan yetişiyordu.

İşte bu dönem yazar da böyle boğucu bir havada yetişmiş, ahlak duygusunu hemen hemen kaybetmişti. O, bir ülkeye sahip olmayı gülünç ve yapmacık buluyor, ciddiye almıyordu. Schiller gibi güzellik ve doğruluk arayanların aklına şaşıyordu. Bu adam, yıllar geçtikçe bir kinik filozof oldu. Almanların hatırı için Slavlara saldırmaktan sanki zevk alıyordu.

Kendini suçlayanlara: “Ben güzel yazıyorum. Almanlar da bana iyi para veriyor,” derdi.

Yani yaptığı işin etik olduğuna inanıyordu.

Kendisine itiraz eden Slav milliyetçilerine:

“Benden ne istiyorsunuz? Siz, Floransa ile Venedik’te iki İtalyan heykелcinin, Donatello ile Verroshio’nun yaptığı heykelleri görmediniz mi?

Floransa ve Venedik şehirleri, bu heykelleri, paralı askerlerin ücretli komutanları için dikmiştir. Bu şehirler, komutanlara iyi ücret verdiklerinden, onlar da efendilerine karşı görevlerini yapmışlardı. Eğer Milano, Cenova, Piza, Verone ve Roma şehirleri, bu komutanlara daha fazla ücret verseydi, o zaman onların hizmetine girer ve Venedik ve Floransa için yaptıkları gibi kahramanca çarpışırlardı.

İşte, ben de edebiyat alanında bunu yapıyorum. Bana, Almanların verdiğiinden fazla bir kazanç sağlayın, sizin için uğraşayım. Bunu yapamazsınız. Yapmak istemezsiniz. Benim vuruşlarıma dayanın ve kendinizi savunun. Ben, güçlü düşmanlarla savaşmayı severim.” diyordu.

Bir defasında, Snelman’ın Berlin’de bulunduğu sırada, bu dönem yazar da oradaymış. Snelman, Finlandiya’dayken bu yazarın edebi çalışmalarını duymamış ve adını da işitmemiş.

Grigory Petrov

Berlin'de, biri Fin, öteki Slav olan iki konuğun, Almanların deyimiyle bu iki "uygarlık getirici"nin onuruna bir şölen düzenlenmiş,

Şölenin sonunda konuklar azalınca, Snelman uygarlık getirici sayılan bu Slav'ı bir köşeye çekmiş. Uygarlıkça daha aşağı sayılan milletler için yapılması gereken çalışmalar üzerinde konuşmaya başlamış ve ona, içten olmayı ve ruhunu dinlemeyi önermiş. Geri kalmış ülkeleri ancak fedakâr ve milliyetçi insanların kurtaracağını uzun uzadıya anlatmış. Uygur ve ileri ülkelerin karşısında aşağılık duygusuna kapılmamak gerektiğini anlattıktan sonra:

"Örneğin Finlandiyalılar olarak biz, onları mutlaka geçeceğiz. Çünkü biz, yalnız şehir halkını aydınlatmakla yetinmeyeceğiz. Eğitimde sadece ilkokulları yeterli görmeyeceğiz. Hiçbir köyü okulsuz ve okuma odasız bırakmayacağız. Her köylünün, balıkçının, katrancının kulübesini bilgi ışığıyla aydınlatacağız. Küçük çocuklardan yeni, güçlü, okumuş ve soylu bir kuşak yetiştireceğiz." demiş.

Önce Snelman'ı canı sıkılarak dinleyen bu adam, saatler geçtikçe etkilenmiş ve ayrılırlarken, Snelman'ın eline sarılarak onu öpmüş ve "Sizinle çok geç tanıştığım için, çok üzgünüm." demiş.

Ertesi gün Snelman, Suomi'ye dönmüş.

On beş yirmi gün sonra, bu yazardan bir mektup gelmiş:

"Siz, benim ruhumu tersine çevirdiniz. Şimdi artık bu hayata dayanamam. Bugüne kadar yaşadıklarımın nefret ediyorum. İstemeyerek hayatıma son veriyorum." Snelman, mektuptaki yazıyı tanıyamamış, yazıdan bir şey anlayamamış. Ancak son ay çıkan Viyana gazetelerine bakarken:

"Üzüntü veren bir kaza. Büyük bir kaza. Ünlü yazar filan, bir kaza sonucu ağır yaralanarak, üç saat sonra hayata veda et-

Beyaz Zambaklar Ülkesinde

miştir.” haberine rastlayınca, o mektubun kimden geldiğini anlamış.

Snelman, bu olayı anlattıktan sonra, şunları söylemişti:

“Burada, önemli olan başka bir şey var. Bir kez düşünelim: Büyük yeteneklere sahip bir adam... büyük bir akü... Az bulunur geniş bilgi... Parlak bir edebî yetenek ve... Sonuç?.. Zevk ve eğlenceye düşkün, kumarıcı, savurgan, hovarda, kalemini kiraya vermiş, ırkına ihanet etmiş bir ahlaksız... Hâlbuki bu adam, sağlam bir terbiye görseydi ve gençliğinde kendisine halkının aklını ve gönlünü tutuşturmaktan dolayı alacağı zevkin, hayatı israf etmek zevkinden daha yüksek olduğu anlatılmış olsaydı, belki de kendi milleti içinde bir uygarlık havarisi olabilirdi.

Üniversiteden çıkmış, âlim olmuş, edebiyata bağlanmış, devlet katında büyümüş, daha ne istersiniz? Böyle biri adam olmuyorsa, okulu, kitabı olmayan, hayatın daha güzel, daha sevinçli daha düzenli olması için neler yapılması gerektiğine dair hiçbir söz duyulmayan bir yerde yetişen halktan ne beklenebilir? Milyonlarca insan, madden ve manen çürüyor ama hiç kimse bu kokuşmayı hissetmiyor. Herkesin koku alma duyusu bozulmuş ya da herkes artık bu kötü kokuya alışmış da bunu doğal sanıyor. Fakat böyle mi olmalıdır?

Milyonlarca insan doğuyor, derin bir sefalet içinde yaşıyor ve ölüyor. Bu böyle mi olmalıdır? İçlerinde, yaradılıştan akıllı milyonlarca insan, hayvan gibi başıboş ve cahil kalıyor.

Milyonlarca kardeşiniz, ruhen kaba, zalim ve şehvet peşinde. Bu böyle mi olmalıdır?”

Snelman'ın konuşmaları, yüksek bir ilham derecesine çıkıyor, azarlama ve paylamaları en uyuşuk ve tembel kişileri uyanırtıyor, gönüllere ateş ve enerji saçıyordu.

Doktorlar, köy papazları, ilkokul öğretmenleri ve hükümet memurları, ülkenin değişik yerlerindeki halkın yaşayışını incelemeye

Grigory Petrov

başlamıştı. Gazetelerde, dergilerde ve kitaplarda, halkın yaşamına dair yazılar çıkıyordu.

Bunların arasında, özellikle "Bir Köy Hekiminin Hatıraları" ve "Bir Köy Papazının Notları" adlı kitaplar fazlaca dikkat çekti.

Bu iki kitap, basında büyük bir fırtınanın kopmasına sebep oldu. Bazıları, bu kitapları pek beğeniyor, göklere çıkarıyor ve:

"Halk için yüreği sızlayan ve okuma yazma bilen herkes bu kitapları okumalı. Bu kitaplar, körlerin gözlerini açar, ruhu tamamen körleşmemiş kimseyi utancından kızartır." diyordu.

Bazılarıysa bu kitaplara fena hâlde kızıyor ve yazarlarının üstüne şimşek yağıdırıyordu:

"Her iki kitapta da Fin milletine hakaret ediliyor. Bu kitaplarda yazılanlar yalandır. Bu betimlemelerde, renkler aşırı derecede koyulaştırılmış ve her şey abartılı bir şekilde gösterilerek karikatürize edilmiştir."

Her iki kitabın yazarı da Finlilerin elit kesimine:

"Uyanın!" diye sesleniyordu. "Vatandaşlarımızı kurtarmak için iş başına geçin. Her dört kişiden üçünün yaşadığı hayat çok korkunç. Köylüler ve işçiler ölüyor, ruhen ve bedenen kötüleşiyor!"

Güçlü yazarlardan olan doktor ile papaz, kitaplarına uydurma şeyler yazmamış veya sinir bozmak için meseleleri sadece bir yönden incelememişlerdi. Buldukları ilçe halkının hayatını adım adım izleyerek, gördüklerini olduğu gibi anlatmışlardı.

İnsanı korkutan bu tasvirleri okuyanlar:

"Bir buçuk milyon kardeşimizin böyle bir hayat yaşamasına nasıl katlanabiliriz? İnsan kendini suçlu ve sessiz kalmış suç ortağı sayıyor." diyordu.

Kitabı okuyunca dehşete düşen diğer bazı kişilerse, soruyordu:

"Acaba insanlar bu hayata nasıl katlanıyor? Bunlar ermiş mi, yoksa iki ayaklı birer hayvan mı? Bu hayat Dante'nin Cehen-

Bayaz Zambaklar Ülkesinde

nem'inde anlattığı yaşayıştan daha sıkıntılı. Dante'nin Cehennem'inde, insanlar günahlarından dolayı bu eziyeti görüyor. Pe-ki, buradaki insanların günahı ne? Nihayet Dante'nin Cehennem'i, başından sonuna kadar dâhice uydurulmuş edebî bir eser. Bütün bunlar ise acı veren birer gerçek!"

88 HALK DOKTORU 88

Göreve başladığı ilk günden başlayarak tuttuğu notları, "Bir Köy Hekiminin Hatıraları" adlı eserde toplayan bir hekim; Tıp Fakültesi'ni nasıl bitirdiğini, çalışma yerine ne gibi zorluklarla ve ne gibi hayallerle geldiğini anlatıyor.

Talih kendisine pek yâr olmamış; çocukluğunu ve gençlik yıllarını fakirlik içinde geçirmiş. Bir küçük kasabada kunduracılık yapan birinin oğlu imiş.

Talihin herkese gülmediğini bilmekle beraber, geldiği yerde gördüğü şeylerden korkmuş. Kendinin gerçek âlemde olmadığını, korkunç bir kâbus gördüğünü sanmış. İlk karşılaştığı şeyler, ona tarih öncesi devirleri hatırlatmış.

"Acaba ben, memleketin en kötü yerine mi düştüm?" diye düşünmeye başlamış. Yakın ilçeleri dolaştığında, oralarda da aynı manzaralarla karşılaşmış; hatta bazı yerlerdeki durumun kendi kaldığı yerden daha da kötü olduğunu görmüş.

Zemini kayalık olan yerlerde, kabaca işlenmiş ve birbiri üstüne yığılmış taşlar, ev olarak kullanılıyormuş. Bu evler, alçak kapılı ve penceresizmiş. Kapıların çerçeveleri ince ve aralıklı olduğundan, rüzgâr ve kar içeri giriyor; yağmurlu havalarda damlar akıyormuş.

Buralarda cama rastlamak pek kolay değilmiş. Pencere hizmetini gören deliğe, yağlı kâğıt veya bez çivilerlermiş. Nadiren de deri gererlermiş. Büsbütün açık olan pencere delikleri de varmış. Yalnız odanın bir köşesinde, taş ve topraktan yapılmış bir ocak varmış. Burada ateş yakılınca, odanın içini duman kaplar,

Bayaz Zambaklar Ülkesinde

herkesin gözü yaşarımış. Bu duman, tavandaki delikten yavaş yavaş çıkar, içeride oturanların üstü başı is içinde kalırmış.

Köylüler, hep aynı elbiseyle çalışır, yemek yer ve yatarmış. Yıllar geçer, banyo yüzü görmezlermiş. Çamaşır yıkama alışkanlıkları yokmuş. Üstleri başları bit, pireyle doluymuş.

Köylüler, trohamdan sıkıntı çeker, genellikle üşütür ve sonunda da verem olurlarmış. Su kuyuları tuvaletlerin yakınında olduğundan, sular mikrop luymuş, tifonun ardı arkası kesilmezmiş.

Çocuklar arasında ishal, kuşpalazı, kızıl ve çiçek hastalıkları sıklıkla görülürmüş. Binlerce çocuk, daha küçük yaşta ölüyor-muş. Halkın beslenmesi de kötüy-müş. Üstelik Finliler, berbat bir şekilde içki içiyorlarmış. Halkın içinde sağır, dilsiz, kör, topal, kambur ve zekâ özürlü çokmuş.

Doktor, notlarında bir köyü şöyle tasvir ediyor:

“Bir köye girince, insanı korku alır. İnsan kendinden, ortalıktan, toplumdan, uygarlık denilen şeyden utanır. Burada uzak ve yüksek bir yerde tiyatro, konser, yazar, sanatçı, parlamento, bilimler akademisi vesaire olduğunu düşünüyorum.

Buradaysa milyonlarca kişi, bir cehennem hayatı yaşayarak dünyadan gelip geçiyor.

Mesela bir köy odasına girersin, kupkuru toprak üstünde, kızıl hastalığından üç çocuk yatarken, diğer tarafta anneleri, yeni doğurmaya çalıştığı çocuğunun sancılılarıyla baş başa. Sarhoş baba, bir kenarda kendi hâlinde oturuyor.

Babaya:

“Utanmıyor musun? Evinde bu kadar felaket varken, sen sarhoş olmuşsun!” derseni, ondan:

“Sen de buraya otur da bak! Yalnız sarhoş olmakla kalmaz, boğulursun. Bizim hayatımız ayık geçemez.” cevabını alırsınız.

Başka bir kulübede, daha kötü bir sefalet manzarası sizi bekler:

Grigory Petrov

Anne, veremin son devresine gelmiş, kan kusuyor, başını yastıktan kaldıramıyor. Baba, tifüse tutulmuş, hummanın tesiriyle saçmıyor. Her iki hasta, yere serilmiş paçavra kabilinden şiltelerin üstünde yatıyorlar. Karyola filan yok. İkisinin arasında, biri bir yaşında, diğeri iki yaşında iki çocuk yatıyor, ikisi de canlı birer iskelet gibi...

Komşulardan hiçbiri hastalarla ilgilenmek istemiyor, çünkü artık bu duruma alışmışlar. Evin içinde herkes kendi acısını yaşıyor.

Bir tarafta çiçek, tifüs gibi bulaşıcı bir hastalık patlak verdiği zaman devlet, oraya iki üç doktor gönderiyor.

Halk:

'Bu işneleri niçin yapıyorsunuz? Çocukları tedavi etmeyin de ölsünler. Aç insanların sayısı azalmış olur. Siz bizi, büyükleri tedavi edin.' diyor doktorlara kızarak.

Yardım ve tedavi görmek için hemen her evden hasta geliyor. Kiminde frengi yaraları veya uyuz var. Kiminin gözleri iltihaplanmış, kimi kansere tutulmuş.

İnsanı ümitsizlik kaplıyor. Sonunda da yorgunluktan duygular kayboluyor. Lohusa kadının yanındaki sarhoş adamın dediği gibi: 'İnsanın ya sarhoş olacağı ya da boğulup öleceği geliyor.'

Bu gözlemleri yapan doktor, şehirde oturan insanlara, politikacılara, bilim ve sanat adamlarına, basın mensuplarına çağırıda bulunuyor:

"Beyler! Ne zamana kadar bu saklambaç oyununa devam edeceksiniz? Sürekli vatanseverlikten millet sevgisinden, medeniyete hizmetten söz edersiniz. Ama millet için, vatan için, medeniyet için ne yapıyorsunuz? Bazıları, milyonları çalarak sevgili vatanımızı soyuyor. Bazıları da dairelerde, matbaalarda, okullarda, üniversitelerde memurluk yapıyor. Diğer tarafta ise

Bayaz Zambaklar Ülkesinde

milyonlarca kişi çürüyor, yozlaşıyor, sarhoşluk ediyor, neticede milletimizin temelleri çürüyor.

Henüz vakit varken, ülkeyi ve halkımızı kurtarın! Halk yığınlarının arasına girip onları tedavi edin. Çocukları okutup terbiye edin!

Onlara evlerini nasıl yapacaklarını ve nasıl düzenleyeceklerini öğretin! Halka sağlık, güneş, temiz hava, kuru ve sıcak evler verin! Onlara daha insanca bir hayat yaşamayı öğretin! İnsan gibi bir hayat yaşayabilmeleri için onlara yardımcı olun, imkân sağlayın.”

Doktor, kitabının sonuna doğru şunları yazıyordu:

“Devlet, büyük bir ailedir. Onun bireyleri, sizin kardeşlerinizdir. Aşağı tabakanın hataları, biraz da yukarı tabakanın ihmalin-den kaynaklanmaktadır.”

Edebiyat çevrelerinde, doktorun kitabıyla ilgili birçok tartışma yapıldı. Fakat sosyal çevrelerde kitap beklenen ilgiyi uyanırdı ve amacına ulaştı. Finlandiya'nın bütün tıp kuruluşlarında doktorun bu kitabı satır satır incelendi. Kasaba merkezlerindeki memurlarla belediye ve nahiye memurları toplanarak, kitabın ortaya attığı meseleleri araştırmaya ve görülen hataların ortadan kaldırılması için tedbirler almaya başladılar. Bu konular etrafında her yerde konferanslar verilmeye, yeni dökümanlar toplanmaya başlandı. Önceleri, konuşulmasından bile ürkülen ve dik-kate alınmak istenmeyen milletin bu kötü hâlini herkes gördü ve anladı.

Herkes parti kavgalarını, bireysel entrikaları bir tarafa bırakarak milletin sağlığının korunması meselesiyle ilgilenmeye başladı.

Memleketteki veremlilerin ve bu hastalıktan ölenlerin sayısı saptandı. Bir yıl içinde tifoya, trahomaya tutulananların, bakımsızlık

ve açlık yüzünden ölen çocukların, diş ağrısı çekenlerin, sakatlananların sayısı saptandı.

Bundan başka alkollü içkiler için harcanan paralar hesaplandı. Sarhoşluk yüzünden meydana gelen kavgalar, yaralamalar, adam öldürmeler, yangınlar, hırsızlıklar saptandı.

Araştırma sonucunda elde edilen rakamlar, herkesi korkuttu. Çünkü bu rakamlar, acı gerçekleri kafalara çekiç gibi vuruyor ve herkeste bu durumun düzeltilmesi isteğini uyandırıyor.

Devlet, ilçe yönetimleri ve belediyeler, uzmanlardan doktor ekipleri oluşturdu. Örneğin diş hekimleri, çocuk ve kadın hastalıkları uzmanları el ele verip bütün ülkeyi dolaştılar. Gittikleri yerlerde hem hastaları tedavi ediyor hem de gözlerini, kulaklarını, dişlerini nasıl koruyacaklarını; anne sağlığını ve çocuk bakımını öğretiyorlardı. Bir çocuğun yetişmesi için gereken parayı hesaplıyor, bakımsızlık yüzünden kaç çocuğun kaybedildiğini anlatıyorlardı.

Köylüler, yavaş yavaş insan hayatının ekonomik değerlerini anlamaya başladılar.

Beş, sekiz veya yirmi yıl sonra, köylerin şekli değişti. Evler, hayvan ahırından çıkıp gerçek insan meskeni hâlini aldı.

Köylüler daha iyi, daha sıcak elbiseler giymeye başladılar. Memleketin en iyi adamlarından bu işe merak saran kimselerin kontrolü altında bulunan imalathanelerde, binlerce elbise, palto, kundura ve iç çamaşırı üretimine başlandı. Her şey için en sağlam ve en güzel malzeme seçildi. Bunlar, ülkenin her tarafına gönderilerek ucuz fiyatla halka satışa sunuldu.

Köylerde bu elbiseleri giyenler, bir bayram manzarası gösterir oldu. Yüzlerce yamadan meydana gelmiş paçavra gibi elbiseler ortadan kalktı. Artık yazın bile çıplak insana rastlanmaz oldu; öksürükler, nezleler, bronşitler ve soğuk algınlıkları kesildi. Verem kurbanları yarı yarıya azaldı, çocuk ölümleri durdu. Troho-

Beyaz Zambaklar Ülkesinde

mun kökü kazındı. Birçok yerde halk, böyle bir hastalığın varlığını bile unuttu. Kadınlar, artık daha sağlıklı ve sağlamdı. Doğum arttı. Yeni doğan çocuklar da sağlam ve iriydi.

Ülkede çalışanlar arttı. Halk daha çok kazanmaya başladığı için daha iyi besleniyordu.

Nihayet bir gün geldi, bu sağlık seferberliğini başlatan doktor öldü. Milletin sağlığını koruyan doktorun ölümü, ülkede büyük bir üzüntü uyandırdı. Yüzlerce köy delegesi, cenaze törenine katılmak için geldi. Köylüler bu temsilcileri, köyün en iri, en sağlam, en gülbüz delikanlıları arasından seçmişti.

Bu gülbüz gençler, milletin sağlığını koruyan doktorun tabutunu ellerinin üzerinde, şehir içinde dolaştırdılar. Bu iriyarı insanların, düzenli bir sırayla şehrin sokaklarından geçtiğini gören insanlar, bunları canlı bir çam ormanına benzettiler. Gerçekten de delikanlıların her biri, birer gemi direğini anımsatıyordu.

Mezarın başına gelindiğinde, köy delikanlılarından biri tabutun yanına gelip:

“Biz senin mezarının başına köy kırlarından, köy ormanlarından geliyoruz. Fakat cenaze alaylarında taşınması âdet olan çiçek ve çelenkleri getirmiyoruz. Bizim Suomi'nin içinde, senin meydana getirdiğin has bahçenin çiçeklerine birer örnek olmak üzere, köylülerimiz bizi seçip buraya gönderdi. Milletin büyük bahçivanı, son durağında istirahat et! Biz, senin hayırlı çalışmalarını onaylıyoruz. Sen, bir halk doktoruydun. Yüz binlerce köylüyü iyileştirdin. Milletin damarlarına taze ve temiz bir kan verdin. Bizim kaslarımızı ip gibi büktün, güçlendirdin. Ülkemize kahramanlar hediye ettin. Bize sağlam ve dürüst çalışmanın tadını tattırdın. Millet, senin heykelini dikmek istiyor. Sen bunu gerçekten hak ettin. Fakat senin en güzel heykelin, bizleriz. Bizler, yeni millet hayatının ürünüyüz. Aynı zamanda bu yeni hayatın yaratıcısıyız. Gerek erkek gerek kadın, her birimiz, Fin

Grigory Petrov

aydınlarının vatana hizmet etmek için nasıl çalışması gerektiğini gösteren, canlı birer heykeliz. Zaman geçtikçe, sağlığa kavuşan milletimizin kalbinde senin anın daha sıcak ve daha parlak olacaktır.

Sen, ne Sezar'dın ne Napoleon'dun. Bir karış toprak işgal etmedin. Bir damla kan dökmedin. Fakat yurdumuza binlerce yeni, sağlam, güçlü ve çalışkan el kazandırdın.

Milletin sağlığı için çalışıp didinen büyük kahramanın adı, sonsuzluğa kadar övülsün!"

SON

Grigory Petrov

Rus yazar Grigory Petrov'un çeşitli aralıklarla çıktığı Finlandiya seyahatlerindeki notlardan oluşan bu kitap, bir avuç aydın ve din adamının karış karış her köyü gezip gönül tokluğu ve özverili çalışmalarlarıyla insanları nasıl motive ederek kalkınma hamlesi başlattıklarını akıcı bir dille anlatıyor.

4.50

ISBN 9944-940-41-2

9 789944 940412

www.birlesikbasim.com.tr

Yeşilce Mah. Aytekin Sok. No.: 46 Kağıthane/İstanbul

Tel.: 0 212 279 56 26 Faks: 0 212 278 66 14